

ÚJSZÓ

HÍREK PERCRŐL
PERCRE
AZ UJSZO.COM-ON

2024. április 20-21., szombat-vasárnap | 77. évfolyam | 92. szám

Ára 1,09 € | Előfizetőknek 13% kedvezmény | ujszo.com

Drágább lesz a fogorvos

Májustól megszűnnek az egészségbiztosítók által kínált fogászati kedvezmények

NAGY ROLAND

Pozsony. **A pácienseknek már csak április végéig van idejük arra, hogy ellátogassanak a fogorvosukhoz, ha vissza szeretnék igényelni az elvégzett beavatkozások költségének egy részét.**

Az egészségbiztosítók adatai alapján a fogászati támogatások kifejezetten népszerűek voltak a betegek körében: 2023-ban az összes kifizetett kedvezmény mintegy háromnegyedét tették ki. Az egészségügyi minisztérium elismerte, hogy a múltban hozzá is járultak a szűrővizsgálatok számának növekedéséhez, a friss elemzések azonban már azt mutatják, hogy nem érik el a kívánt hatást, ezért most új támogatási rendszerek kidolgozására ösztönzik a biztosítókat. Az ellenzék élesen bírálta Zuzana Dolinková egészségügyi minisztert a támogatás eltörlése miatt, állítása szerint azonban erről nem ő, hanem a biztosítók döntöttek. Az utolsó kérvények benyújtására eltérő határidők vonatkoznak az egyes biztosítóknál, erről bővebben a második oldalon olvashatnak.

2023-ban a biztosítók összesen 45,8 millió eurót fizettek ki a fogászati kedvezményekre

(TASR-illusztráció)

Tordy Géza utolsó nagy villanása

Szikora János: „Már nem akart átbújni a sorompó alatt, és felemelni sem akarta”

6. oldal

Visszavágna a DAC a kupabúcsúért

Azután, hogy kiejtették a Slovnaft Cupból, visszavághat a DAC a rózsahegyeknek

15. oldal

A NAP MONDATA

„A politika nem tud úgy közénk állni, hogy ne ugorjak bármikor tűzbe az apámért.

Nagy Ervin színész

IDŐJÁRÁS

Borult égbolt, több helyen eső, zápor vagy zivatar várható. A nappali hőmérséklet 9 és 14 fok között alakul.

JEGYBANKI ÁRFOLYAMOK

USD	GBP	CZK	HUF
1,0653	0,8562	25,267	395,30

ÚJ SZÓ-ELŐFIZETÉS

predplatne@newsandmedia.sk
0905 384 933

9 771335 705069

Újult erővel tér vissza a szamárköhögés

A szamárköhögés, amelyről az elmúlt évtizedekben szinte megfeledkeztünk, egész Európában, így Szlovákiában is újra terjed.

„Az elmúlt hetekben az előző három évhez képest emelkedett az esetek száma. Az év eleje óta összesen 390 beteget azonosítottunk – többet, mint korábban az egész esztendő folyamán” – tájékoztattott

Tatiana Červeňová országos tisztifőorvos. Szlovákiában hiánycikknek számítanak a szamárköhögés elleni, különösen az emlékeztető oltásokhoz használt vakcinák, amelyek 13 éves gyerekek és felnőttek számára készültek. Európában szinte mindenütt elérhetetlenek.

A betegség ellen először a kisbabákat oltják kötelező jelleggel. A következő áttétásra hat éves korban kerül sor. (TASR)

Irán higgadt maradt a talányos támadás után

Az iráni légvédelem működésbe lépése robbanásokat okozott Iszfahán körzetében.

Teherán. Egyetlen szóval sem említette Ebrahim Raiszi iráni elnök egy tegnapi rendezvényen elmondott beszédében a közép-iráni Iszfahán nagyváros közelében bekövetkezett hajnali talányos robbanásokat, amelyeket egyelőre az irá-

ni hatóságok sem kapcsolnak össze az Izraellel fennálló feszültséggel. Az USA szerint izraeli rakéta csapódott be a nagyváros térségében, az iráni állami média pedig arról számolt be, hogy erőik drónokat semmisítettek meg. A dróntámadás a légierő iszfaháni eszközeit érte, amelyek egy nukleáris létesítmény közelében vannak – írta a Jerusalem Post. Részletek a 4. oldalon. (Ü)

„Én is újságíró szeretnék lenni!”

A galántai Kodály Zoltán Alapiskola napközijének vezetője, Takács Krisztina meghívására az iskolába látogatott az Új Szó.

Galánta. A gyerekeket az újságírás területéről főként az érdekelte, hogyan készül a lap, ki dönti el, hogy mi kerül a címlapra, honnan veszik az újságírók a témákat, a friss híreket, milyen papírból készül az újság, miért szürke az újságpapír és készülnek-e interjúk, riportok az iskolában. Egyikük afelől érdeklődött, hogy van-e cenzúra, majd a többieknek el is magyarázta, mit jelent ez a szó. Beszámolunk a 3. oldalon olvasható. (tb)

A pedagógusok visszajelzései alapján azóta két diák is bejelentette, hogy újságíró vagy lapszerkesztő szeretne lenni (Takács Krisztina felvétele)

NAHÁT!

Előkerült egy lincolni kisördög

Lincoln. Középkori, a 14. századból származó faragványra bukkant fürdőszobája takarítása közben egy angliai házaspár. A Lincolnban élő Tracy és Rory Vorster egy rejtett csapóajtót talált otthonuk fürdőszobájában, a fapanelt elmozdítva pedig egy, a lincolni kisördögöt ábrázoló, kőbe vésett alkotást fedezett fel. A lincolni kisördög a város népszerű, groteszk kis jelképe. A Vorsterék által felfedezett figurán egy nyílás található, amely valószínűleg egy középkori lefolyórendszer része volt. (24.hu)

A kultúra került a koalíció célkeresztjébe

CZÍMER GÁBOR

Pozsony. A parlament pénteken vitázott a Művészeti Alap (FPU) átalakítására irányuló törvénymódosításról. A kormányzó SNS képviselőjének, Roman Michelkónak a javaslata lényegében megszüntetné a független intézményt és politikai befolyás alá helyezné a támogatások osztását. A lépést Zuzana Čaputová államfő is bírálta.

Az SNS-es képviselő javaslatának lényege, hogy a művészeknek adott állami támogatásról ne szakmai bizottságok, hanem a kulturális minisztérium által kijelölt személyek döntsenek. Létrejönne egy tanács, amelyet a tárca állítana össze. A minisztériumot jelenleg az SNS által jelölt Martina Šimkovičová irányítja, aki televíziós műsorvezetőként, majd a dezinformációs médiumokban való rendszeres szerepléséről vált ismertté. A javaslat szerint a minisztérium által létrehozott tanács számára a szakmai bizottságok csak ajánlást adnának arra vonatkozóan, melyik projektet tartják támogatásra érdemesnek. A szakmai bizottságokat a művészeti szervezetek, fontos kulturális intézmények állítják össze. Jelenleg lényegében ezek a szakmai bizottságok dönthetnek arról, melyik pályázatra adnak pénzt és melyikre nem.

Zuzana Čaputová köztársasági elnök pénteken az ügyben egyeztetésre hívta a művészeti egyetem rektorait, a Nemzeti Színház képviselőjét és azt a Marek Maďarič egykori smeres kulturális minisztert is, akinek hivatali idejében a Művészeti Alap létrejött. Čaputová kijelentette, az államnak biztosítania kell a kultúra műkö-

A kulturális szféra számára jelentős változást hozó lépés nem szakminisztériumi javaslatként érkezett a parlament elé, hanem Roman Michelko (SNS) képviselői indítványaként. Így a koalíció megkerülte a tárcaközi egyeztetési folyamatát, ahol a nyilvánosság, a szakmai szervezetek is ki tudták volna fejteni a véleményüket.

(TASR-felvétel)

dési feltételeit, de politikailag nem uralhatja azt le, illetve rámutatott, a nagyszabású változásokat megfelelő egyeztetésnek kell megelőznie. „A kultúra mindannyiunk ügye. Bármilyen törekvés, amely a leuralására irányul, véleményem szerint a kulturálatlanság megnyilvánulása” – jelentette ki az államfő. Maďarič a találkozó után arról beszélt, a Művészeti Alap és a hasonló intézmények a kulturális élet fontos elemeivé váltak, hiszen nemcsak támogatásokat adtak az alkotóknak, hanem például mozi-termekek digitalizációját is finanszírozták. Rámutat, ha a Művészeti Alap támogatásairól a minisztérium jelöltjei döntenének, az nem jelent garanciát arra, hogy kevesebb lenne az olyan

pályázó, aki kérelmének elutasítása miatt elégedetlen.

Kormány vs. ellenzék

A kormánypárti képviselők, így például Dušan Jarjabek (Smer) ugyanis a törvényhozásban azzal érvelnek a módosítás mellett, hogy a sikertelen pályázók közül sokan elégedetlenkedtek, de azt is kifogásolták, a legtöbb ilyen nyertes kérvény Pozsony megyéből érkezett. Kritikaként fogalmazták meg, hogy a pályázók rendkívül nagy bürokratikus teher sújtja.

Az ellenzéki Ondrej Dostál (SaS-frakció) azonban a parlamenti felszólalásában arra utalt, a módosítás valódi oka, hogy az SNS irányítása

alá akarja vonni a kultúra finanszírozását és a felsorolt érvek csak egyfajta színjátékot jelentenek. Megemlítette például, hogy azért Pozsonyba érkezik a legtöbb támogatás, mert ott adják be a legtöbb pályázatot. Ezzel együtt az elutasított kérelmek aránya is Pozsony megyében a legmagasabb, többszöröse az Eperjes, vagy Besztercebánya megyéből érkező elutasított pályázatok arányának. De arról is beszélt, bár a kormányoldal az elégedetlen pályázókkal érvel, de nem pontosítják, kikről van szó, de még azt sem, hányan vannak. František Mikloško, a szintén ellenzéki KDH képviselője pedig arról beszélt, az SNS törekvésével szemben ők most a kultúra függetlenségét próbálják megvédeni. Grendel Gábor (Szlovákia-frakció) is arról beszélt, a koalíció közvetlen irányítás alá vonná az alapot.

Rigó Konrád, aki 2016 és 2020 között a Híd kulturális államtitkára volt, szintén az alapnak az SNS általi leuralásáról beszélt. „Šimkovičováék leiskolázzák a meciarizmus idejéből ismert Hudec minisztert, aki eddig rémként élt emlékeinkben azon rombolás miatt, amit a kultúrában elkövetett. A Művészeti Alap teljes politikai leuralását látjuk élőben. És magyarként végtelenül cinikusnak kell lenni ahhoz, hogy azt mondjuk, ez nem érint bennünket. Ugyanis a szabad kulturális élet ellen indított támadás mindannyiunk szabadságából elvesz egy darabot” – nyilatkozta lapunknak Rigó, és hozzátette, ugyanilyen veszélyt jelent, hogy a koalíció újra állami irányítás alá akarja vonni a szlovák közmédiát (RTVS) is.

A megkerült eljárás

Az ellenzék ugyancsak kifogásolta, hogy a kulturális szféra számára jelentős változást hozó lépés nem szakminisztériumi javaslatként érkezett a parlament elé, hanem képviselői

indítványként. Így a koalíció megkerülte a tárcaközi egyeztetési folyamatát, ahol a nyilvánosság, a szakmai szervezetek is ki tudták volna fejteni a véleményüket. Ráadásul Michelko egy olyan taktikát választott, amely még kevesebb időt adott a javaslata szakmai értékelésére. Az első olvasatba beadott szöveghez a második olvasat előtt egy jelentős módosító javaslatot fűzött, amely lényegileg alakítja át az indítványt. Így a nyilvánosságnak gyakorlatilag semmi, a parlamenti ellenzéknek is minimális ideje maradt az így előállt szöveg véleményezésére. Az ellenzék több képviselőt az követeli, Michelko vonja vissza az indítványát és kezdjenek szakmai vitát a kérdésben.

Az alap

A Művészeti Alap évente hozzávetőlegesen 20 millió eurót oszt szét különböző pályázatokra, ez az összeg az intézmény 2015-ös létrehozása óta még az infláció összegével sem növekedett. Minden évben 5–6 ezer kérvény érkezik az alaphoz, amelyek egyúttal 65–80 millió eurónyi támogatási kérelmet jelentenek. Az ellenzék szerint azt a problémát, amelyet a sok elutasított pályázat jelent, valójában az alap rendelkezésére álló összeg növelésével lehetne orvosolni, nem az intézmény átalakításával. Az SNS-es javaslatról a parlament leghamarabb jövő héten szednén dönthet, a jogszabály június 1-étől lehet hatályos. Az ellenzéki Jaurová azonban rámutat arra is, az SNS-es javaslat jelentette változásokat ilyen rövid idő alatt nem lehet végrehajtani. Az alap a következő időszakban lényegében megbénulna, a támogatások kifizetése jelentős csúszást szenvedne. Ha a módosítást jóváhagyják, akkor a szakmai bizottságok közül 130 tagja jelezte, a továbbiakban nem vesz részt a pályázatok értékelésében.

Már csak április végéig kapunk kedvezményt a fogorvosnál

Májustól mindhárom hazai egészségbiztosítónál megszűnnek azok a fogászati támogatások, amelyeknek köszönhetően a páciensek visszaigényelhetik a beavatkozásokra költött pénzüket egy részét.

Pozsony. Az utóbbi években mindhárom egészségbiztosító kínált különféle fogászati kedvezményeket az ügyfeleiknek. Ezzel akarták ösztönözni a pácienseket a szűrővizsgálatok és ellenőrzések rendszeres látogatására. Az Általános Egészségbiztosító (VšZP) 120 euróval támogatta a fogászati kezelések költségeit, amennyiben a beteg ellátogatott az éves szűrővizsgálatra a körzeti orvosához, illetve a nők esetében szükség volt a nőgyógyászati, az 50 év feletti férfiaknál pedig az urológiai egészségügyi ellenőrzésre. A Dövera 5 alkalommal térített meg 30 eurót a fogorvosi költségekből, ehhez az általános orvosi és a fogorvosi éves szűrést kellett abszolválni. Az Unionnál is hasonló feltételeket kellett teljesíteni, cserébe 100 eurót fedeztek a fogászati beavatkozásoknál, 50 eurót pedig a dentálhigiéniai kezeléseknél.

Átcsoportosítás

Az egészségügyi minisztérium maga is elismerte, hogy a fogászati támogatásoknak köszönhetően 2019 és 2023 között szemmel láthatóan

megugrott az érdeklődés a szűrővizsgálatok iránt, az általános orvosi rendelőkben például 12 százalékos emelkedést jegyeztek, ami 427 ezerrel több szűrést jelentett. A biztosítók adatai szintén alátámasztják, hogy az egyik legnépszerűbb kedvezményről volt szó: 2023-ban összesen 60,8 millió euró támogatást fizettek ki, ebből 45,8 milliót, vagyis a teljes összeg mintegy háromnegyedét a fogászati kedvezmények tették ki.

Ennek ellenére a kedvezmény április végétől megszűnik. A tárca közölte, tárgyalásokat folytattak a pénzügyminisztériummal, és úgy ítélték meg, hogy a támogatási rendszer elérte célját. „A fogászati kedvezményekben rejlő oktató-nevelő potenciál mostanra kimerült, ezért ideje ártékelni a helyzetet és újabb támogatásokat létrehozni, amelyek szintén a szűrővizsgálatokat célozzák meg” – fogalmazott Zuzana Dolinková egészségügyi miniszter.

A határidők

Így már csak pár napja maradt a pácienseknek, ha részesülni akarnak a kedvezményekből, hiszen a május 1-től elvégzett vizsgálatok után már egyetlen biztosítónál sem lehet kérvényezni a támogatást. Akik az Általános Egészségbiztosító ügyfelei közül április végéig még el tudnak látogatni a fogorvoshoz, azoknak 60 napja van a kérvény benyújtására, amelyet a VŠZP legkésőbb szeptember 30-ig

Zuzana Dolinková szerint hamarosan új támogatási rendszerrel állhatnak elő az egészségbiztosítók

(TASR-felvétel)

elbíráll. Az Union biztosító esetében szintén érvényben van, hogy csak az április 30-ig abszolvált kezelések után lehet kérvényezni a támogatást, viszont a pácienseknek itt csak 30 napjuk van, tehát legkésőbb május 30-ig be kell nyújtani a szükséges dokumentumokat. A Dövera esetében a kérvény benyújtására is csak április 30-ig van lehetőség, azzal, hogy a

hiányos dokumentáció esetén május 30-ig még ki lehet javítani a hibát. Új kérvényt azonban május 1-től már nem lehet beadni. A határidőkkel és az egyéb technikai részletekkel kapcsolatos információkról mindhárom biztosító beszámolt a saját honlapján.

Felháborodás

Az ellenzék élesen bírálta a mi-

nisztériumot a kedvezmény hirtelen eltörlése miatt. Janka Bittó Cigániková, az SaS parlamenti képviselője szerint a tárca hibát követ el, hiszen a szűrővizsgálatok számának növekedése szerinte egyértelműen a fogászati kedvezményeknek köszönhető. Úgy gondolja, erről a kérdéstről nem a minisztériumnak kellene döntenie, hanem a biztosítóknak. Továbbá elmondta, a támogatás rendkívül jól jött a nehéz anyagi helyzetben lévőknek, akik számára a fogorvosi kezelése költségei gyakran túl magasak.

Dolinková lépéseit Marek Krajčič, a Szlovákia mozgalom képviselője is bírálta. „Felszólítjuk a miniszter asszonyt, hogy ne vegye el az emberektől ezeket a támogatásokat, vagy ha igen, mondja el nekik, hogy juttatja vissza hozzájuk a pénzt. Dolinková a minisztersége alatt semmit sem tett az emberek érdekében, pusztán az egészségük rovására akar pénzt spórolni a biztosítóknak” – fogalmazott a korábbi egészségügyi tárcavezető.

Dolinková a kritikákra úgy reagált, nem az egészségügyi minisztérium döntött a támogatás eltörléséről, hanem maguk az egészségbiztosítók, miután szembesültek a pénzügyminisztérium elemzésével. A tárcavezető szerint ezeket az anyagi forrásokat még hatékonyabban is el lehet költeni, és bízik abban, hogy a biztosítók az elkövetkező hónapokban be is mutatják az új támogatási sémákat. (nar)

Napköziben jártunk

TORNYAI BIANKA

Látogatásban jártunk a Kodály Zoltán Alapiskola napközi-jében. A gyerekek arról érdeklődtek, hogyan készül az újság, hány embernek a munkája kell a megjelenéséhez, majd ők is elkészíthették a saját napilapjukat.

GALÁNTA

A galántai Kodály Zoltán Alapiskola napközijének vezetője, Takács Krisztina meghívására az iskolába látogatunk. A pedagógusok a szabadidős tevékenység keretében rendszeresen olvasnak fel részleteket a napköziseknek különféle folyóiratokból, újságokból, diáklapokból, könyvekből. „Az ebéd utáni pihenő jó alkalom a felolvasásra. A gyerekek érdeklődnek, számtalan kérdést tesznek fel az olvasottakkal kapcsolatban, így például az újságírásról is többször kérdeztek. Innen jött az ötlet, hogy megszólítsuk az Új Szót, hogy a gyerekek választhassanak a kérdéseikre. Szerettem volna velük megismertetni a híradásnak ezt a kézzel fogható formáját. Azt is fontosnak tartottam, hogy megtudják, Szlovákia egyetlen maig működő magyar napilapja az Új Szó, és hogy milyen intenzív munka folyik a háttérben a szerkesztéséről a megjelenéséig” – mondta el Takács Krisztina. A kérésnek eleget téve a Régió rovat vezetőjével, Károly Zsolttal történt ötletelés és egyeztetés után jómagam látogattam el az iskolába. A napköziben az elsős, a második és a harmadikos gyere-

A rögtönzött újságokban helyet kaptak a közéleti hírek, érdekességek, de nem maradhatott ki a sport, az utazás, a horoszkóp és az ételreceptek sem (Takács Krisztina felvétele)

kek két csoportban vártak a kommunikáció és információfeldolgozás foglalkozáson. Rövid ismertetőt tartottam a több mint 75 éves napilap indulásáról, történetéről. A gyerekek közül többen elmondták, hogy hány éves a nagymamájuk, nagypapájuk, kiszámoltuk, hogy élt-e már, illetve hány éves volt, amikor 1948. december 15-én megjelent az Új Szó első száma. Közösen megbeszéltük, mit jelentenek a napilap, a galántai régió, a tudósítás, a rovat és más fogalmak. A gyerekeket főként az érdekelte, hogyan készül a lap, ki dönti el, hogy mi kerül a címlapra, honnan veszik az újságírók a témákat, a friss híreket, milyen papírból készül az újság, miért szürke az újságpapír és készülnek-e interjúk, riportok az iskolában. Egyikük afelel érdeklődött, hogy van-e cenzúra, majd a többieknek el is magyarázta, mit jelent ez a szó. Megtudták, hogy hány ember mun-

kája kell ahhoz, hogy elkészüljön az újság, hogy mit csinál a szerkesztő, a korrektor, a tördelő, a grafikus, mit jelent a lapzártás és hány emberből áll a szerkesztőség. Toronyi Xénia grafikus kollégánknak köszönhetően a gyerekek a kivetítőn megnézheték az Új Szó első lapszámának címlapját, majd további felvételeket az újság történetéből. Külön erre az alkalomra elkészített egy fejléccel ellátott üres címlapot, amelyet a gyerekek régi újságokból kivágott cikkekkel, képekkel töltöttek meg. Talán ez volt a legizgalmasabb része a találkozásnak, a gyerekek lelkesen nyírtak, ragasztottak arra is odafigyelve, hogy témák szerint csoportosítsák a kivágásokat és többé-kevésbé betartsák az újság szerkesztésénél is használt fontossági sorrendet. A pedagógusok visszajelzései alapján azóta két gyerek is bejelentette, hogy újságíró vagy lapszerkesztő szeretne lenni.

Közel 70 új gyereket várnak jövőre Bősön

KÜRTHY JUDIT

A héten iratkozhattak be azok a most még nagy-csoportos óvodások, akik szeptembertől iskolába mennek. A bósi Amade László Alapiskolában számítanak néhány halasztóra, de így is minimum 60 gyerekkel számolnak.

BÓS

Egy átfogó, központi ünnepség keretében zajlott az iskolai beíratás Bősön, a magyar tannyelvű alapiskolában. Voltak, akik még korábban, az interneten adták le jelentkezésüket, de egy szülő kivételével ők is mind eljöttek, hogy személyesen részesei lehessenek az rendezvénynek. Az eddigi adatok szerint 65 gyermek iratkozott be a következő, 2024/2025-ös tanévre, az interneten egészen április végéig adhatják le a jelentkezéseket szülők.

A beíratás napján a gyerekek és kísérőik megérkezése után kezdődött az ünnepi műsor, ahol a köszöntőket követően a diákok léptek a közönség elé. Először a nagyobbak, a 4. és 5. osztályos tanulók énekeltek a jelenlévőknek, majd a 2. évfolyam készült egy vicces hangvételű zenés, verses összeállítással. „A tornateremben folytatódott a program, ahova kollégáink átvonultak a gyerekekkel. Itt Zalka Judit, a komáromi Munka Utcai Alapiskola pedagógusa várta a kicsiket a Bőröndmesék című össze-

állításával. Egy alsó tagozatos tanítónőnk pedig aerobikkal készült. Mialatt a gyerekeknek meséltek és kicsit megmozgatták őket, addig a szülőkkel kitöltöttük a szükséges nyomtatványokat” – tudtuk meg Sebő Renátától, a bósi Amade László Alapiskola igazgatójától.

Szerettük volna megtudni, hogy a szülők milyen speciális kérdésekkel fordultak az iskolavezetéshez, illetve a pedagógusokhoz, hogy mire voltak a leginkább kíváncsiak a rendezvény során. Az igazgató elmondta, hogy idén alig volt ilyen. „Ez alkalommal valahogy nem volt ilyen különleges kérdéssük. Sok szülő van most, akiknek már ide jár egy vagy több gyereke, ezért ismerik az iskolát, valamint olyan szülők, akik egykori diákok voltak. Azt a viszszejelzést kaptam, hogy csupa pozitív dolgot hallanak az intézményről, és a közösségi oldalunkon is látják, hogy mennyi minden történik még tanításon kívül is. A szülőket talán leginkább az érdekelte, hogy ki lesz majd gyermekük osztályfőnöke” – osztotta meg.

Az iskolai speciálpedagógus, aki pedagógiai asszisztensként dolgozik az intézményben, a rendezvény teljes időtartama alatt a szülők és kísérők rendelkezésére állt. Egy külön teremben fogadta őket, ahol választ adott az iskolaérettséggel kapcsolatos kérdésekre, valamint olyan gyermekek szülei is felkereshették, akiknek már van egy meglévő diagnózisuk. Tanácsokat adott és igyekezett segíteni a konkrét eseteknél.

Három osztályt indítanak Nagymegyeren

KÜRTHY JUDIT

Három elsős osztállyal tervezi a 2024/2025-ös tanévkezdést a nagymegyeri Bartók Béla Alapiskola. A hivatalos számok szerint eddig összesen 67 kisgyermeket írtak be szüleik. A magyar tannyelvű alapiskola április elején tartotta meg nyílt nappal egybekötött beíratási rendezvényét.

NAGYMEGYER

A beíratási program minden évben hasonlóan, rendszerint egy módszertani gyűléssel indul, ahová meghívják a helyi magyar és szlovák tannyelvű, illetve az egyházi óvodák igazgatóit és visszatekintenek az előző év tapasztalataira, majd megvitatják a következő tanítási év kezdetét is. „Megbeszéljük, hogy mi lesz a következő közös program. Amivel nyitni szoktunk, az decemberben a »Hajrá, Bartókosok!« sportdélelőtt, ahová minden intézményből meghívjuk a nagycsoportos óvodásokat és egy közös sportdélelőttöt tartunk az elsősökkel. Majd a kilencedik, a végzős évfolyam vendégül látja őket, kultúrműsort adnak, ami legutóbb egy fergeteges táncbába torkollott, ebédre pedig minden csoport szépen visszasétált a maga óvodájába” – tudtuk meg Csepi Katalintól, az alapiskola megbízott igazgatójától.

Kedves szokás, hogy az alapiskola első diákjai készítik egy-egy meghívót az egyes óvodák nagycsoportosainak a játszóházzal egybekötött beíratásukra, majd elmennek és

átadják nekik, ahol a gyerekek már várják őket. Ugyanezen napokon délután pedig az iskola vezetősége és pedagógusai látogatják meg azt az óvodát egy szülői értekezlet keretében, ahol a gyerekek délelőtt voltak. „Ez nagyon jól tud kapcsolódni a délelőtti meghíváshoz. Megköszönjük az együttműködést és hogy teret adtak nekünk, majd egy kötetlen beszélgetés keretében a szülők kérdéseire is választ adunk. Évente kiadják az Elsős leszek füzetet, melyet ilyenkor kiosztunk nekik. Ez tartalmazza a szakkörök teljes kínálatát, hogy milyen felszereltségű az intézmény és azt is, hogy milyen napirend szerint élnek hétköznapjaikat a gyerekek” – tette hozzá az igazgató. Ezekon az alkalmakon elmondják azt is, milyen

A tavalyi évhez viszonyítva valamennyivel többen jelentkeztek az iskolába.

Lehet, hogy akkor több volt a halasztás, és akik akkor nem jöttek, most biztosan megkezdik a következő tanévet.

testi és szellemi fejlettségnek jó megfelelnie egy elsősnek az iskolakezdéskor. Ilyenkor még fél év áll a szülőknél rendelkezésére, hogy ezeken, ha szükséges, alakítsanak. Idén először vezették be az értekezleteken az interaktív tábla használatát, a legfonto-

A játszóházzal egybekötött beíratási rendezvényt idén közel 150-en látogatták meg (A szerző felvétele)

sabb tudnivalókról előadást készítettek. „Egy ilyen találkozás sokat segít azoknak a szülőknek, akik még mindig gondolkodnak azon, hogy vajon beíratják-e gyerekeiket az iskolába, vagy inkább halasztást kérjenek” – húzta alá.

Egyelőre közel 70 gyermeket írtak be szüleik, de páran biztosan halasztanak. Céljuk az, hogy három osztályt nyissanak. „Van egy jövőképünk. Az elsősök képezik iskolánk alapját, belőlük indul ki életpályánk,

tőlük függ, hogy mennyi gyereket tudunk tanítani. Természetesen van olyan év is, amikor gyengébb a jelentkezők létszáma, 10 évre visszatekintve volt két olyan évünk is, amikor csak két elsős osztályt tudtunk nyitni. Azóta már szépen megemelkedett a létszám, és abban bízunk, hogy jövőre is három 20 fős osztályt nyithatunk” – mondta el. A tavalyi évhez viszonyítva valamennyivel többen jelentkeztek az iskolába. Lehet, hogy akkor több volt a halasztás,

és akik akkor nem jöttek, most biztosan megkezdik a következő tanévet.

A játszóházzal egybekötött beíratási rendezvény alkalmával az összes osztályterem játszóházzá alakult. A napközis nevelőktől kezdve az 1–4. osztályos pedagógusok, valamint az asszisztensek is aktívan részt vettek a rendezvényen. „Minden évben nagyon tarka ez a nap, a gyerekek megtalálják magukat az alkotásban, fejlesztő, kézműves feladatokkal és interaktív foglalkozásokkal készülünk nekik. Újdonság volt idén, hogy a Janiga József Művészeti Alapiskolával együttműködtünk. Egy táncbáza terveztünk, ám ez sajnos nem valósult meg, a táncosok épp külföldön léptek fel. Majd Csicsay Földes Éva, a művészeti iskola igazgatója keresett fel azzal az ötlettel, hogy mi lenne, ha a pedagógusaink csatlakoznának hozzánk hangszereikkel, így végül egy hangszerebemutatóval egészült ki az aznapi kínálatunk” – részletezte Csepi Katalin. A játékos foglalkozások mellett ritmusgyakorlatokat végeztek a gyerekekkel, énekeltek és kipróbálhatták a hangszereket is. A művészeti iskola az óvodás korú táncosok toborzása mellett pedagógusainak koncertjein keresztül mutatja be tudását a gyerekeknek. Ezeket a koncerteket viszont a szülők többnyire nem látják, ugyanis az alapiskola diákjai, illetve az óvodások nevelőik kíséretében, napközben vesznek részt rajtuk. A Bartók Béla Alapiskola beíratására közel 150-en jöttek el, ugyanis a gyerekekhez a szülők mellett több esetben a nagyszülők is, a kisebb és nagyobb testvérek is csatlakoztak.

RÖVIDEN

Mégvétőzött palesztin államiség

New York. Az Egyesült Államok vétőjával az ENSZ Biztonsági Tanácsa elutasította a palesztin államiség megadását. A New York-i szavazáson az amerikai vétő mellett két állam tartózkodott, a szavazás eredménye 12 igen és 1 nem szavazat volt. Az amerikai álláspont alapján a palesztin államiségnek Izrael és a palesztinok közötti tárgyalásokon kell kialakulnia. A szavazás előtt a Biztonsági Tanácsban miniszteri vitát tartottak, hogy a jelenlegi megfigyelői státuszról teljes tagállami státusz, az államiség elismerése indokolt-e a palesztinoknak. Az önálló palesztin állam elismerését Mahmúd Abbász, a Palesztin Hatóság vezetője 2011-ben hivatalosan kérte az ENSZ-től. (MTI)

Megviselte a Fideszt a belpolitikai vihar

Budapest. A gazdasági teljesítménye esése, az életszínvonal stagnálása, a februári lelegején kiobbant kegyelmi botrány, illetve a Magyar Péter keltette politikai vihar jelentős mértékben hathattak a választók politikai preferenciáira – állapítja meg legfrissebb kutatás nyomán az Idea Intézet. Április elején már csak a felnőtt népesség 25%-a szavazott volna a Fideszre, ráadásul a kutatás szerint az események hatásai egyértelműen a párt legmegbízhatóbb támogatói táborát érték el. Míg február elején a biztos szavazók 44 százaléka szavazott volna a Fideszre, márciusban ez az arány 2, áprilisban pedig további 4 százalékponttal csökkent. Viszont a kormány-párt népszerűségvesztéséből a baloldali, liberális, zöld ellenzéki pártok nem tudtak profitálni. Hosszú idő után a Momentum, a Mi Hazánk és a Magyar Kétfarkú Kutya Párt támogatottsága is 5 százalék alá esett a teljes népesség körében. (Npsz)

Kétszer is lecsapott az Iszlám Állam

Damaszkusz. 28 szíriai katonával és kormánypárti fegyverrel végzett az Iszlám Állam terrorszervezet két támadásban – közölte az Emberi Jogok Szíriai Megfigyelőközpontja (OSDH) nevű aktivistahálózat. Csütörtök este a dzsihádisták egy katonai autóbusszra nyitottak tüzet a közép-szíriai Homsz tartományban. A kormánypárti fegyveres csoport 22 tagját ölték meg. A másik támadást az ország keleti részén, az iraki határ közelében hajtották végre Deir-ez-Zór tartományban, Bukamal város mellett. Az Iszlám Állam ott 6 szíriai katonával végzett. Bár az Iszlám Állam 2019-ben vereséget szenvedett Szíriában, és harcosai az ország sivatagos területére szorultak vissza, a radikális csoport megmaradt tagjai továbbra is véres támadásokat hajtanak végre a kormányerők és a kurd területek biztonsági erői ellen. (MTI)

Sejtelmes dróntámadások Iránban

ÖSSZEFOGLALÓ

Teherán/Jeruzsálem. **Teherán szerint az iráni légvédelem működésbe lépése okozta a hajnali robbanások zaját, míg az iráni állami média közölte, drónokat semmisítettek meg. Irán nem tervez azonnali válszcspást, Izrael hallgat.**

Izraeli rakéta csapódott be Iránban – mondta két amerikai tisztviselő az amerikai CBS tévétársaságnak. Egy iráni tisztviselő azonban cáfolta az értesülést, míg az iráni állami média arról számolt be, hogy az iráni erők drónokat semmisítettek meg. A brit Guardian szerint Izrael csütörtökön figyelmeztette az amerikai kormányt, hogy erre a következő 24-48 órában sor kerül majd. A CNN úgy tudja, az izraeliek biztosították az amerikai felet arról, hogy Irán nukleáris létesítményeit nem veszik célba. Az iráni Iszfahán körzetében robbanásokat lehetett hallani, és több tartományban aktiválták a légvédelmi rendszereket. A Reutersnek nyilatkozó iráni tisztviselő szerint azonban az iráni légvédelem működésbe lépése okozta a robbanások zaját, rakétatámadás nem érte az országot. Siavosh Mihandoust, az iráni hadsereg parancsnoka úgy fogalmazott, a

légvédelmi rendszerek egy „gyanús tárgyat” céloztak, és az éjszakai incidens nem okozott károkat. Az iráni állami televízió szerint a robbanásokat az okozta, hogy a légvédelem „azonosítatlan minidrónkra” lőtt.

Hossein Dalirian, az iráni őrügynökség szóvivője leszögezte, nem történt légitámadás Irán határain kívülről sem Iszfahánba, sem az ország más részei felé. Szerinte Izrael 3 drónt próbált „sikertelen és megalázó kísérlet” során az ország felett irányítani, ám ezeket lelőtték. Egy magas rangú iráni tisztviselő a Reutersnek azt mondta, Irán nem tervez azonnali megtorlást. „Nem erősítették meg, hogy az incidensnek külső forrása lenne. Külső támadás nem ért minket, a történet inkább beszivárgásra, és nem támadásra utalnak” – jelentette ki. Egy iráni elemző az állami tévének azt mondta, a légvédelem által lelőtt minidrónokokat Irán belsejéből, „beszivárgók” irányíthatták. A Nemzetközi Atomenergia-ügynökség közleményben megerősítette, hogy iráni nukleáris létesítményekben nem keletkezett kár, és szoros figyelemmel követi a helyzetet.

Iszfahán stratégiai városnak számít, ahol katonai bázisok találhatóak, nukleáris kutatási és fejlesztési központok, és a hadsereg elit egységének, a Forradalmi Gárdának is ott van a támaszpontja. E városban ta-

Teheráni utcakép. Harci lázban égnek a falra festett iráni rakéták. (TASR/AP)

lálható az iráni védelmi erők egyik fő légibázisa. Iszfahán tartomány számos iráni nukleáris létesítménynek ad otthont, köztük a natanzi atomkutató központnak. Az izraeli kormány napközben nem adott ki hivatalos nyilatkozatot azzal kapcsolatban, hogy valóban ők lennének felelősek az Iránt célzó csapásokért. Ugyanakkor a különböző izraeli politikusok X-en már utalgattak a támadásra. „Jó reggelt, kedves izraeli emberek. Egy olyan reggel, amelyen büszkén emeljük fel a fejünket. Izrael egy erős és erős ország. Szerezzük vissza az elrettentés erejét” – írta Revital Gotliv,

az izraeli parlament egyik képviselője, minden bizonnyal a csapásokra reagálva.

A szíriai állami hírgyűnökség közölte, Izrael egy péntek hajnali rakétatámadás során Szíria légvédelmi állásait vette célba az ország déli részén, anyagi veszteségeket okozva. Az izraeli hadsereg a CNN megkeresésére annyit reagált, nem kommentálja a híreket. Később az Emberről Jogok Szíriai Megfigyelőközpontja (OSDH) nevű, brit székhelyű aktivistahálózat is arról számolt be, hogy a támadás egy radarállomást vett célba Deraa tartományban. (Npsz, Tlx, MTI)

Durva orosz légitámadás Dnyipro térségére

Ukraina középső térségét érte orosz légitámadás, komoly áldozatokkal. Értékes repülő lőtt le az ukrán légvédelem.

Kijev. Legalább 8 ember meghalt és 25 megsebesült az orosz erők légitámadásában csütörtök este a közép-ukrajnai Dnyipro térségében. Ihor Klímenko ukrán belügyminiszter közölte, hogy két ember Dnyipróban és hat a régió Szelinikovi körzetében halt meg. A Dnyiprótól délkeletre fekvő Szelinikovi körzetben Klímenko szerint tucatnyinál több ház megrongálódott. „Dnyipróban egy ötemeletes épület lángokban áll,

részben megsemmisült. A romok alatt emberek lehetnek” – írta Telegramon Szerhij Liszak, Dnyipropetrovszk megye kormányzója, hozzátéve, a légvédelem a régiót támadó 16 rakétából 11-et, 10 drónból pedig kilencet lelőtt. Az ukrán légierő azt közölte, hogy 15 rakétát – köztük két Kh-22-es cirkálórakétát – és 14 drónt lőtt le az országot ért támadások során. Mikola Lukasuk, a Dnyipropetrovszk megyei tanács elnöke azt közölte: két ember meghalt és 15 megsebesült a csapásban, amely a Dnyipro központjában található épület két legfelső emeletét rombolta le. Volodimir Zelenszkij államfő szülővárosában,

Krivij Rihben három ember sebesült meg a város egyik infrastruktúrája elleni csapásban.

Egy Tu-22M3 stratégiai bombázó repülőgép lezuhant Oroszország sztavropoli területén. Az ukrán légierő parancsnoka, Mikola Olescsuk szerint ők lőtték le az orosz gépet. Az incidensről készült videón az látszik, ahogy a nehézbombázó a farrészén hatalmas lángosóvával, maga körül pörögve zuhan le a földre. Ez szinte biztosan arra utal, hogy a repülő találatot kapott, és nem műszaki hiba történt. Ilyen típusú értékes repülő még nem iktatott ki Kijev.

Az amerikai Kongresszus ház-

szabályi bizottsága átengedte azt a 4 részre bontott segélycsomagot, amely biztosítaná Ukrajna, Izrael és a csendes-óceáni régió amerikai szövetségeseinek támogatását. Mivel a tervezetet ellenzi a republikánusok trumpista szárnya, főleg az Ukrajnának juttatandó 61 milliárd dollár miatt, Mike Johnson házelnöknek a demokrata tagokra volt szüksége, hogy a 3 radikális republikánus ne akadályozza meg a csomagot. Hasonlóra évtizedek óta nem volt példa. A legfejlettebb országokat tömörítő G7-ek külügyminiszterei elkötelezték az ukrán légvédelem erősítésében. (MTI, Portf)

A MEGBÍZHATÓ HÍRFORRÁS!

Fizessen elő az ország egyetlen magyar nyelvű napilapjára könnyedén az estanok.sk weboldalon vagy olvassa be a QR-kódot.

- Naponta friss és megbízható információk az aktuális eseményekről
- A nap legfontosabb híreit munkanapokon a postaládájába kézbesítjük
- A szombati számot elektronikusan kézbesítjük
- 13 az 1-ben: 1 napilap, 3 magazin, 9 különféle heti és havi állandó melléklet

ELŐFIZETÉS
25 euró helyett már havi
20,50 eurótól*

* Havi átlagár standi vásárlás esetén.

ÚJ SZÓ

Gigászi választás indult Indiában

Újdelhi. Tegnap 969 millió szavazóval indult a világ legnagyobb választása Indiában. A parlamenti választást hét szakaszban tartják június 1-ig a több mint egymillió szavazóhelyiség valamelyikében. A felmérések azt mutatják, a hatalmon lévő Bharatija Dzsanaata Párt (BJP) ismét diadalmaskodik, ebben az esetben harmadik ötéves mandátumát nyerheti el a rendkívül népszerű Narendra Modi kormányfő, aki illiberális, de magabiztos és büszke Indiát teremtett. A BJP bírálóit azt vetik a párt és Modi szemébe, hogy leépítik a demokráciát, és a hindu felsőbbrendűséget hirdelve diszkriminálják a vallási kisebbségeket, elsősorban a 200 milliós muszlim közösséget, amelyet megkülönböztetés és terjedő erőszak is sújt. Az országot 2014 óta vezető 73 éves Narendra Modi egyre önkényesebb, a pártjában kiemelkedően személyi kultuszt épített fel. (MTI, hvg)

Tordy Géza utolsó nagy villanása

Szikora János: „Már nem akart átbújni a sorompó alatt, és felemelni sem akarta. Érezte, hogy ennek itt a vége...”

SZABÓ G. LÁSZLÓ

Először színházban, utoljára filmben dolgoztak együtt. Szikora Jánost, a Jászai Mari-díjas, érdemes művészt szoros szálak kötötték a nemrég elhunyt Tordy Gézához. Amellett, hogy többször is rendezte őt, gyermekeinek a keresztapja volt a Kossuth-díjas művész.

Ha nincs e kivételes kapcsolat, Tordy Géza aligha állt volna kamera elé, hogy a tavaly bemutatott Hadik című romantikus kalandfilmben még egyszer láthassa őt a közönség. Szikora János Károlyi tábornok szerepével bízta meg, és ez lett az utolsó színészi megnyilvánulása.

Másfél évtizednek kellett elteltie ahhoz, hogy Tordy Géza ismét kamera elé álljon. Ezzel a filmmel pedig búcsút is intett színészi pályájának. Hogyan sikerült megszereznie őt a produkcióhoz?

Vissza kell mennünk az időben. 1986-ban meghívtak a Vígyszínházba, hogy rendezzem meg Az ügynök halálát Tordy Gézával a főszerepben. Fiatal rendező voltam, elég sok botrány állt mögöttem. Gézát erős temperamentumáról, bátor szókimondásáról és nem kis dühkitöréseiről ismerte a szakma.

Jó szó az, hogy vulkanikus természetű ember volt?

Találó. Mi úgy kerültünk össze Az ügynök halálában, hogy előtte nem találkoztunk, csak tudtunk egymásról. Az én hírem utolérte őt, az ő híre pedig engem. A hírek pedig mindketőnket óvatosságra intettek. Őszintén szólva tartottunk egymástól. De attól is, hogy ez a munka ne fulladjon botrányba, ne legyenek köztünk konfliktusok, amelyek megnehezítik az egész próbafolyamatot. Úgy kezdtünk el dolgozni, mint két diplomata. Egyrészt nagyon udvariasan, másrészt finoman kóstolgatva egymást. Egy idő után azonban rájöttünk, hogy ez így nem fog menni.

Robbantak?

Én robbantottam azzal, hogy Gézát felhívtam életem első garzonlakásába, amire nagyon büszke voltam. Kértem őt, hogy egy kicsit beszéljünk. Kitettem az üveg vodkát, ami az utolsó cseppig el is fogyott. Mire kiürült az üveg, magunk számára is váratlanul, olyan fokon nyíltunk meg egymás előtt, mint két magánember. Tehát nem mint rendező és színész, hanem mint két férfi. Egy középkorú és egy fiatal. És elkezdtünk társalogni. Kontroll nélkül, csak úgy! Az élet dolgairól, az élet intim titkairól, férfítitkokról, ami nagyon erős kapcsolat alapja lett köztünk. Szerintem ennek is köszönhető, hogy Az ügynök halála remek előadás lett, Géza pedig élete egyik legnagyobb sikerű alakítását nyújtotta. Neki ez nagyon sokat jelentett, tudom. De nekem is. Ez annyira meghatározta a kapcsolatunkat, hogy eltűnt köztünk a két lépésnyi udvarias távolságtartás, és lett helyette egy igazán erős barátság. Még hozzá olyan, hogy Géza a gyermekeim keresztapja lett.

Családtaggá lépett elő?

Innentől kezdve a kapcsolatunk ab-

szolút túlnőtt a szakmai kereteken. Valóban családi vonásokat öltött. Gyakran jártam hozzá én is Tihanyba, a nyaralójába, ő pedig állandó vendége volt a családi ünnepeinknek. És ez így ment hosszú éveken keresztül.

Miközben a saját gyerekeivel elég viharos volt a viszonya. Nehéz természetű, folyton morgoló, sokat dühöngő ember volt.

Én is ismertem ezt a Tordy Gézát. Tényleg sokszor volt kellemetlen, sőt kiállhatatlan, de legfőképpen igazságatlan. Úgy bele tudott marni az emberbe, hogy az fáj. Ezt a fájdalmat nem volt könnyű megbocsátani neki. Ez velem is előfordult. Voltak a barátságunkban féléves, éves szünetek. Feltehetően egy-egy ilyen marakodás eredményeként. Vagy nagyokat vitatkoztunk, ami aztán sebeket ütött a másikon. De valahogy mindig túlléptem ezen, ugyanis felfedeztem valamit Gézában. Azt, hogy olyan, mint egy ugató kutya, amelyik a fogát vicsorítja, közben semmi másra nem vágyik, csak arra, hogy megvakarják a füle tövét. Aki ezt felismerte nála, azt a szívébe fogadta. Onnan pedig már nem volt visszaút. Na így voltam én Gézával évtizedeken át!

Később is dolgoztak együtt színházban?

Például Gorkij darabjában, az Éjjeli menedékhelyben. Majd egy hosszabb kihagyás után, ami mindketőnk számára meglepő volt, 2013-ban ő alakította a koronázó érseket az első, Székesfehérvári Koronázási Ünnepi Játékokon. Az volt az utolsó nagyszínpadi szereplése. Már akkor sem volt jó állapotban. Nehezebb esett a színpadi koncentráció és a színpadi figyelem is.

Ezután jött a Hadik, tíz évvel később. Nem is találkoztak közben?

De igen. Főleg nyaranta. Amikor aztán megkaptam a lehetőséget a Hadik forgatására, azonnal Sára Sándor filmje, a 80 huszár jutott eszembe. Abban pedig természetesen Géza, Bódog Szilveszter főhadnagy szerepében. Tudtam, hogy a Hadikból sem maradhat ki. Hogy feltétlen benne kell lennie. Kicsit tisztelgésnek is szántam a filmet a 80 huszár előtt.

Hogyan fogadta Tordy Géza a felkérést?

Először megijedt, és hallani sem akart róla. Nem a lehetőség, nem a szerep riasztotta, hanem maga a forgatás, a filmezéssel járó kínódások sora. Azt mondta: „Én már nem is tudok lovagolni.” Nyugtattam, hogy Géza, nem kell lovagolnod, öreg huszár leszel! Ez egy kicsit megnyugtatta. Örömmel fogadta, hogy Körtvélyessy Zsolt lesz a partnere, akit nagyon szeretett. Ez teljesen lehiggasztotta a korábbi ellenérzetét. Mindenesetre jó pár köröm, jó néhány tihanyi látogatásom benne volt, amíg rábeszéltem, hogy ezt tényleg vállalja el. De hogy milyen állapot-

Károlyi tábornok szerepében, a Hadikban

Szikora Jánossal a forgatás szünetében

(Szikora Bálint felvétele)

ban levő színészeiről, emberről beszélünk, ahhoz el kell mondanom, hogy amikor megnyugodva távoztam tőle, egymás tenyerébe csaptunk. Vagyis azzal búcsúztunk, hogy akkor jön, ott lesz a filmben. Boldogan szóltam a producernek, hogy fel lehet hívni Gézát, és lehet vele szerződést kötni.

Aztán történt valami?

Felhívták őt, és nem értette, mit akarnak tőle. Azt mondta, semmilyen filmről nem tud, nem emlékszik, hogy bármilyen ígéretet tett volna nekem. És akkor újra fel kellett hívnom, hogy

tényleg nem emlékszel, Géza? „Ja, igen! Ja, tényleg!” És mintha mi sem történt volna, azt mondta: „Persze, nagyon szívesen!” De addig, amíg le nem ült a felvevőgépre, őszintén szólva kétségesnek láttam, hogy egyáltalán megjelenik-e a forgatáson. De aztán jött, és igyekezett mindent megcsillantani a szerepben. Erejét, humorát, ami még maradt neki, ami még romjaiban is imponáló volt.

Az egyenruha mindig jól állt rajta. A történelmi figurák, Széchenyi, Klapka György és a többiek valósággal kiállítottak utána. Gróf Zrínyi Miklósként, Apafi Mihályként, Görgey Arturként, akárcsak Baradlay Jenőként A kőszívű ember fiaiban nagyokat alakított.

Egyike volt azoknak a rendkívül ritka férfiszínészeknek, akiknek nemcsak fizikumuk van, hanem tartásuk is, ami egy belső tartásból ered.

Mennyire kellett irányítani őt a Hadik forgatásán?

Nagyon. Ahogy mondtam, problémáiból adódóan komoly félelmei voltak a koncentráció miatt. Egy snitt másfél perc, de már az is megerőltető volt számára. Végig stresszelt. Amíg nem forgott a felvevőgép, vidám volt, jókedvű és oldott, de amint csattant a csapó, rögtön elkezdett bakizni. Pedig ez nem volt jellemző rá. Ő nemcsak nagy színész volt, hanem profi színész is, akinek a színészet művészi és szakmai oldala is a kisujjában volt. Ez a hatalmas szakmai tudás azonban 2013-ra, a sokévi nem hasznátság után, halványulni látszott.

De azért fellángolt benne egy kicsit a filmezés öröme?

Darvas Ivánnál tapasztaltam hasonló színészi önkontrollt. Amikor valaki megérzi, hogy egy sorompó lezárult. Salierit játszotta szolnoki rendezésben, az Amadeusban. Jelen voltam azon az előadáson, amikor az első felvonás után úgy jött ki a színpadról, hogy azt hitte, sose megy vissza többé. Azt mondta az öltözőben: „Megcsinálom még a második felvonást, de érzem, hogy lecsukódik a sorompó.” És soha többé nem lépett színpadra. Gézával is valószínűleg eljött ez a pillanat. Már nem akart átbújni a sorompó alatt, és felemelni sem akarta. Érezte, hogy ennek itt a vége. Becsülöm benne, hogy felismerte a teste jelzéseit. Ez nem akármilyen emberi nagyságra vall.

Milyen szerepeiből rakja ki Tordy Géza maradandó portréját?

Gyakorlatilag valamennyi filmszerepét felsorolhatnám. Filmekben ugyanis többször láttam, mint színpadon. De azon ritka színészek közé tartozott, akiben megvolt a rendezés képessége is. Ő ezt tudta magáról, és boldogan gyakorolta, ha lehetősége nyílt rá. Volt néhány egészen kiváló rendezése. Budapesten az Amerikai Elektra, A vágy villamosa, Győrben a Bűn és bűnhődés.

Utolsó találkozásuk is Tihanyhoz kötődik?

Igen, ott látogattam meg őt tavaly nyáron. Nagyon szerettem azt a kertés házat, de leginkább azt, hogy a helyszín nem beszélgetésre inspirált, hanem hallgatásokra. Nagyon kevés az olyan ember, akivel jókat lehet hallgatni. Géza ilyen volt. Nem akarom belemagyarázni, hogy az utolsó találkozásunkkor már éreztem, hogy... de volt benne valami őszi. Az elmúlásból valami. Hozzá tartozott ehhez az is, hogy nagyon magányosan élt. Nem élt már a barátja, Pintér Tamás kaszkadőr. Az a ház sokáig hangos volt a társaságtól. De amikor ott jártam nála, már a csendet hallgattuk mindketten.

Mi volt az első gondolata, amikor utolérte Tordy Géza halálhíre?

Nem lepődtem meg. Ha ez két vagy három évvel korábban történt volna, akkor sem ért volna meglepetésként. Ez már benne volt a paklijában. Ha rá gondoltam, mindig azt kérdeztem, él-e még vajon? De ami ugyancsak gyakran foglalkoztatott: élet-e még egyáltalán, ahogyan ő él? Szerintem ő is érezte, hogy ez már silány utánpótlás annak, ami volt, és hallottam is tőle nemegyszer, hogy kezd eleget lenni belőle. És ez lett a vége...

A szerző a Vasárnap munkatársa

A költői kérdés

A lassú gondolkodás örömét adhatja vissza a vers – fejtegette az évezred elején egy irodalomtudós, mondván: a költői képek megfejtése a látással rokon ősi adottságunk. Az alábbiakban a költészetet fókuszba állítva olvashatunk az Iparművészeti Múzeum (IMM) gyűjteményéből válogatott tárgyokról.

„Ha azt mondjuk, hogy a filozófus feladata visszavezetni az embert a könnyedségtől és a gyorsaságtól a nehez és lassú gondolkodáshoz, azt is hozzátehetjük: a költő feladata pedig az, hogy visszavezesse olvasót a nehez és lassú gondolkodás örömehez. Ebben pedig a leginkább kéznél levő eszköze az az érzékünk, mely természetünkből adódóan mindnyájunknak a legkedvesebb” – zárta *A költői kép ikonográfiájának kérdései* című előadását **Bodor Béla** 2005-ben. Gondolhatnánk, könnyen beszélt a költői kép okozta érzelmi örömről az igazi gourmet, aki egy személyben volt zenész és képzőművész, irodalomtörténész és költő. De hajoljunk csak közelebb: hogy természetünkből adódó örömforsók lennének a vers? József Attila születésnapja alkalmából – vessük is magunkat az élvezetekbe!

Múlt héten ünnepeltük a magyar költészet napját, amely azon kevés ünnepeink egyike, amely a Kádár-korban született, mégis töretlen népszerűségnek örvend 60 év múltán is. Nézzünk csak körül ilyenkor a közösségi oldalakon – a magyar ember rajong a versekért! Hogy mit is tartunk annak? Mindent, ami rímelt, ritmusos, s pálcával verték belénk, vagy szűkebben véve: ami ránk esztétikai hatást gyakorol, saját emlékeinket segít új élményekké gyúrni? Ízlésről ne most vitatkozzunk, ahogy arról sem, ha már szeretjük a verset, miért nem igazán fogynak a kortárs kötetek. Izgalmasabb kérdés, amit az idézett tanulmány kifejti: nyelvünk és gondolkodásunk eleve képi, metaforikus, a művészet tehát, amely ilyen eszközökkel dolgozik, lényegében bennünk rezonál. Versolvasáskor társalkotók vagyunk, s a költő idegenvezető saját emlékképeink között.

Kövessük csak az esernyőjét – hiszen ez a gondolat ahhoz a logikus megállapításhoz repítheti az embert, hogy a műélvezet képessége az alkotás típusától függetlenül is alapvető emberi tulajdonság kell, hogy legyen. A tudomány mindenesetre, amelyik egyaránt igyekszik fogást találni a diszvázán és a szonettkoszorún, örömmel használ az eltérő művészeti ágak leírására közös eszközöket. Az ikonográfia például, amit Bodor Béla a költői kép működését vizsgálva hívott segítségül, szándéka szerint a képek tudománya: az ábrázolások, történetek, allegóriák azonosítására szolgál. **Erwin Panofsky** német művészettörté-

Csiszolt, formába fűvott szintelen üvegváza, Csipkeüveg Parádi Üvegyár, 1920, Parád

nész állította egy hadrendbe az ikonográfiát egy modernebb eszközzel, a műalkotások szimbolizmusát értelmező ikonológiával, olyan máig érvényes művészettörténeti módszert alkotva ezzel, amely a formai leírástól jut el apró lépésekben az alkotások mélyebb jelentésének feltárási-ig. Olyan svájcibicska ez, amivel a tájképet ugyanúgy feltérheljük, mint a tájleírást – hiszen képekben beszélni és képet olvasni lényegében egy töről fakad.

Gobelinteknikával szövött minitextil – Kukorica, Solti Gizella, 20. század 4. negyede, Magyarország (Fotók: IMM)

A képes beszéd a tudomány bevett eszköze is, így a költészet antik eredetű fogalomkészletét a művésztörténet sem nélkülözheti. A jelkép, a szimbólum és az allegória, s általában véve a jelentésáttvitelen alapuló szóképek ugyanis kiválóan használhatók műtárgyleírások alkalmával is.

Nem könnyebb úgy fogalmazni, hogy a fa alatt enyelgő fiatal pár a „tavasz allegóriája”, minthogy hosszan fejtegetnénk a természet körforgása és az életszakaszok közötti számos hasonlóságot? Felesleges, hiszen olyan zsánerjelenet ez, amelyben érezzük az összefüggéseket. Az emberi tudat történelmileg rétegzett, s ezen belül az érzékszervek üzeneteinek feldolgozása – ahogy látás lesz a nézésből – elménk egyik legősibb funkciója. A kardfogú tigris látványa azonnali cselekvésre sarkallja az embert, s e gyors reakálás jóval korábbi képességünk, minthogy ezt a szép metaforikus

Függő láncsal, René Jules Laliqne, Laliqne Crystal Co., 1900 körül, Párizs

elnevezést ráaggathattuk volna a vadállatra. Bodor gondolatmenete szerint rendelkezni kell valamiféle ősi sémakészlettel, a látottak feldolgozását segítő

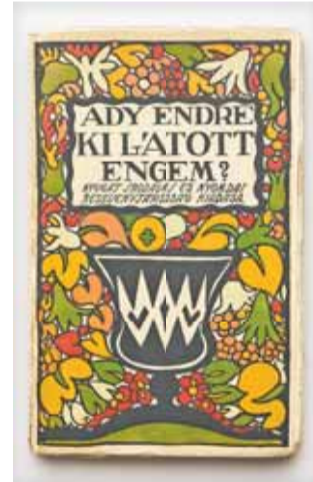
Gobelinteknikával szövött kárpit – Himnusz, Polgár Rózsa, 1996, Magyarország

ikonográfiai „gyorsítótárral” – ez lehet az emberi faj sikerének egyik kulcsa.

És ezzel együtt a műélvezet is. Az absztrakt fogalmakból építkező vers olvasásakor ugyanis egyfajta pihentető örömmélményt jelentenek a költői képek, hogy hatásukra a megértés nehéz folyamatába az érzékelést feldolgozó ősi agyterületek is bekapcsolódnak. Művészi olvasatunk megalkotásához saját képi emlékeinket hívjuk segítségül, vagyis olyasmiket idézhet fel bennünk egy vers, amelyekre szerzője nem is gondolhatott. (Gondolta a fene!) Felszabadító elképzelés, hogy a művészet nem eleve megközelíthetetlen: kezdetnek elég belemélyeznünk egy kötetbe, körülnéznünk egy kiállításon, s használni a fejünket – az olvasat végső soron úgyis bennünk születik!

Jó emlékeztetni minél többször az olvasót, hogy ugyan fontos a kontextus, az alkotásokról született tanulmányok hasznos mankót jelentenek a mélyebb megértés folyamatában – de a kulcsok ezzel együtt is mi magunk vagyunk. Soha nem késő elkezdni, kísérletet tenni arra, hogy versek, képzőművészeti alkotások, dísz tárgyak tanulmányozásával keressük a lassú és nehéz gondolkodás örömét. Ajánlunk is ehhez gyűjteményünkben muníciót! A nyitóképek választott *Himnusz* című szövött kárpit értelmezéséhez például hasznos valamiféle tudással rendelkezni a Kossuth-díjas textilművész, **Polgár Rózsa** látomászerű, költői munkáiról. Ám mivel itt jól ismert nemzeti énekünkől merítette az ihletet, ezúttal bátran szabadságra küldhetjük a bennünk

lévő művészettörténészt, s átadhajtuk magunkat a látvány adta szabad asszociációknak.

Könyv – Ady Endre: *Ki látott engem?* Budapest, 1914, Lesznai Anna tervező, 1914, Budapest

Gobelinteknikával szövött falikárpit – Tisztelet Ferenczy Noéminek, Polgár Rózsa, 1990–1991, Magyarország

Polgár Rózsa itt látható másik szövésének befogadását is sokban segítheti, ha van némi lexikális ismeretünk a címében megidézett **Ferenczy Noémiről**: a munkáit a középkori alkotók mintájára maga tervező és kivitelező gobelinművészről, a „türelmes jelenlét” alkotói magatartásáról, mikor a művész mintegy beleszövi idejét, testét, szellemét a műbe. De nem indíthat minket izgalmas asszociációkra ezek nélkül is a kárpitba fonódó ember ábrázolása? Fontos ismernünk a nemzeti törekvéseket a századvég művészetében ahhoz, hogy értelmezni tudjuk a fentebb látható vázán a 10. századi bizánci textilekről másolt millenniumi ornamentikát? Lebilincselő történet, hogyan kotyvasztották ki a Zsolnay vegyknahájában a mintát és az ezredéves országos látlat látogatói: fémcs fenyű mázakkal imitáltak olyan textilmustrát, amit közmegegyezéses alapon „magyarosnak” tartottak az ősi gyökereiket kereső kortársak.

Sokáig vita tárgyát képezte például, hogy általában a szimbolista költészet, a bécsi szecesszió ismerete és az erdélyi temető emléke, esetleg konkrét Ady-versek ihlethették A nagy szonátát, Kozma Lajos korai szecessziós grafikáit, amiből fentebb is idéznünk egy lapot. De ha végigpörgetjük a sorozatot, a szomorú tusrajzokkal ismerkedve egyre kevésbé igényeljük ezt az ismeretet, hiszen nem túlzás állítani, hogy szinte minden darabja önálló ballada – csak nézni kell, hagyni magunkban kibomlani. A Gödöllői Művésztelep jeles alkotója, **Nagy Sándor** további könyvgrafikáit, például **Koronghi Lippich Elek** költeményeinek fantáziadús díszítéseit sem szükséges behatóan ismernünk ahhoz, hogy meséljenek nekünk az itt látható, „szövegtelen illusztrációk”. Várnánk a mesét a lapszéli rajzok között, míg nem felismerjük, hogy az bennünk születik. Sokat ad hozzá a kísérletlen szánt minitextil történeti háttere **Solti Gizella** kukoricájának, vagy a csipke századfordulós reneszánszának ismerete a Parádi Üvegyár csipkeüvegének értelmezéséhez – hogy további példákat említsünk gyűjteményünkben.

De nem megindító önmagában az a költőiség, amelyet a gobelinbe szőtt kukoricacsőben, a törekeny üvegbe csiszolt hálószerű csipkében, a vers nélküli illusztrációkban, a kerámiamázként újjáledő szövetben, vagy éppen a katedrálisüvegre rímelő apró ékszerben megtapasztalhatunk? Nem lehet, hogy csak elindulni nehéz, felvállalni a ballépés lehetőségét, hogy a művészet terepén térkép nélkül alkalmanként eltévedhetünk? Megannyi kérdés, amely hasonlóan merül fel az irodalomban és az iparművészetben – minden alkotásban, ami a bennünk tükröződő képekkel dolgozik. Biztatjuk önöket, keressék magukban a válaszokat, látogassanak kiállításokat, olvassanak verseket! (IMM)

Klíma-változás és művészet

Száz napon át tartó Klíma Biennálé kezdődött Bécsben

Száz intézmény, szervezet és kezdeményezés részvételével pontosan száz napon át tart az első bécsi Klíma Biennálé, amely az éghajlatváltozás kérdéseit köti össze a művészettel.

A biennálé helyszíne az egész város, célja pedig, hogy felhívják a látogatók figyelmét a természeti és a társadalmi változásokra, és szembesítsék őket egy olyan jövővel, amelyet a klímaváltozás ural.

A Klíma Biennálé nagyközönségnek szánt programja múlt hét szombaton indult. Városszerte nap

mint nap különböző, a klímaváltozással foglalkozó művészeti akciókkal találkozhatnak az érdeklődők. Kiállítás, interaktív felolvasóest, az újrahasznosításon alapuló építészeti projekt és speciális koncertek is szerepelnek a programban.

A biennálén a nagy bécsi kiállítóházak – a Belvedere21 vagy a Weltmuseum –, a Wiener Festwochen, valamint az osztrák főváros független művészei éppúgy részt vesznek, mint a jövő generációjával foglalkozó szervezetek. A fesztivál központja a nemrég felújított KunstHausWien, ahol

az Into the Woods című kiállítás látható. Az erdővel mint élőhelyvel foglalkozó tárlat középpontjában az emberi tevékenység – rendszerint pusztító – hatása áll az erdei ökoszisztémára.

A múzeum Projektraum Garage nevű projektműhelyében upcycling foglalkozásokat tartanak majd, az „Arapolis” nevű installáció pedig azt mutatja meg, milyen jövő várhat ránk 2070-ben. A múzeum belső udvarán felállított klímakultúra-pavilonban különböző programok, például koncertek, felolvasóestek lesznek. A biennálé fesztiválhelyszíne az egy-

kori Északnyugati pályaudvar területére, a Nordwestbahnhofgelände, amely ma Bécs egyik legjelentősebb városfejlesztési területe. A lebontásra ítélt buszterminálban a Songs for the Changing Seasons

A biennálé helyszíne az egész város, célja pedig, hogy felhívják a látogatók figyelmét a természeti és a társadalmi változásokra, és szembesítsék őket egy olyan jövővel, amelyet a klímaváltozás ural.

szól majd, amely állati és emberi zajok keveréke és különböző filmvetítésekhez, videóinstallációkhoz szolgál háttérzeneként. A területen működő „Biofabrique”-ban a

bécsi műszaki egyetem hallgatói régi alapanyagokból igyekeznek új anyagokat létrehozni: olyan kérdésekkel foglalkoznak majd, mint hogy mit lehetne kezdeni a metróépítéskén kiásott földdel vagy egy pékség zsemlemorzsjával. A terület szabadtéri részén gyermekjátótér, művészeti installációk és egy klímakantin várja a látogatókat. Ennek árai a klímaváltozás árához igazodnak. A biennálé programkínálatában többek között meditációs tanfolyam és a Práterbe tervezett kirándulás is szerepel, de az érdeklődők azt is megtanulhatják, hogyan lesz a kombucha gombából festővászon, vagy miként hozhatnak létre mémekeket. A Volkskundemuseumnál megrendezett aktivizmustáborban pedig megtanulhatják, hogyan kell jól kampányokat kidolgozni vagy tiltakozásokat szervezni. A Haus der Geschichte kiállítása a környezetvédelmi mozgalmak történetével foglalkozik, a Foto Arsenalban a víz, a Kunsthalle Wienben pedig a nap körül forog minden. (MTI)

(Fotók: Claudius Schulze/biennale.wien)

Meghan Kate Middleton alakítja

Jó pontot akar a királynál? Övön aluli ütés a beteg hercegnőnek

Még egy hónapja sincs, hogy Kate Middleton bejelentette lesújtó diagnózisát, sógornője, Meghan pedig rögtön teljes gőzzel munkához látott. Többben azonban gyanúsítanak találják, hogy Sussex hercegnéje olyan tevékenységekbe kezdett, amelyek túlságosan is hasonlítanak azokhoz a királyi feladatokhoz, amelyeket Vilmos herceg felesége szívesen látott el. Ezúttal azonban mindenkinek eléllt a lélegzete, amikor egy olyan eseményen vett részt, ami a walesi hercegné szívéhez a legközelebb áll.

Meghan Markle és Harry herceg egyre jobban eltávolodik a brit királyi családtól. Kapcsolatuk már egy ideje megromlott, és úgy tűnik, Katalin hercegné rákbetegsége, amiről a világgal egy időben értesültek, sem fogja őket összehozni. 2020-ban úgy döntöttek, hogy felhagynak a királyi kötelességekkel és Amerikába költöznek, ahol nyíltan kibeszélték a brit monarchia titokban tartandó problé-

(Fotók: katemiddletonreview.com, Getty Images/NMH)

máit. Azóta a sussexi hercegi pár ritkán mutatkozik Nagy-Britanniában.

Úgy tűnik, Harry herceg felesége azonnal megragadta a lehetőséget, hogy többet szerepeljen a nyilvánosság előtt, és jelenleg a kemoterápiás kezelésre szoruló Kate Middleton által hátrahagyott ürt igyekszik betölteni. A hónap ele-

jén Meghan beteg gyerekeket látogatott meg, hogy felolvassa nekik egyik kedvenc könyvét.

A rajongókat ez a látogatás Camilla királyné és Katalin hercegné tevékenységeire emlékeztette, akik szintén megosztják kedvenc gyermekkönyveiket, hogy olvasásra buzdítsák a fiatalokat. Vajon Meghan megpróbálja helyettesíteni Katalin?

Nem titok, hogy a két hölgy kapcsolata mélyponton van, és a brit közvélemény azt találgatja, vajon Sussex hercegnéje felbukkan-e Angliában a május elején megrendezésre kerülő Invictus Játékok megnyitóján.

Az Express honlapja szerint Marlene Koenig királyi szakértő úgy véli, Meghant már nem érdekli az Egyesült Királyság. „Kételem, hogy Meghan a közeljövőben ellátogatna az Egyesült Királyságba. Szerintem maga mögött hagyta a királyi családot, hacsak nem valami komolyabb dologról van szó, mint például egy temetés. De Harry és Meghan életere az Egyesült Államokban van” – mondta Koenig. A palota március végén egy videót tett közzé, amelyben Katalin hercegné megerősítette, hogy rákbetegség miatt kemoterápián vesz részt. A bejelentés hetek óta tartó, az egészségi állapotával kapcsolatos találgatások után történt, mivel januárban kórházba került egy nem részletezett hasi műtét miatt, és azóta nem jelent meg a nyilvánosság előtt. (1. pluska)

Hogyan lett a hollywoodi szexszimbólumból farmer?

Isabella Rossellini egy 180 fokal fordulattal kertre cserélte a reflektorfényt

Úgy néz ki, Rossellini most éli csak igazán az álma- it, mivel másról sem posztol a közösségi oldalakon, csak arról, hogy mostanra teljesült minden vágya. A sztárszínésznő még akkor sem panaszkodik, ha bőrkeményedések vannak a kezén, vagy kecske- és birkaszággal tér haza egy fárasztó nap után.

Az internetes források modellként, színésznőként és festőként emlegetik, ő azonban színésznőként, filmrendezőként és farmerként írja le magát. A 71 éves nő az 1980-as években elbűvölte Hollywoodot, ma pedig egy farmon él több tucat csirkével, kecskével, juhokkal és számos más állattal együtt.

Az Olaszországban – Roberto Rossellini rendező és Ingrid Bergman svéd színésznő gyermekeként – született színésznő először jelmeztervezőként dolgozott apja filmjeiben, majd New Yorkba költözött, ahol olasz nyelvet tanított és fordítóként dolgozott. Csak később, az 1980-as években kezdett el színészkedni. Főszerepet játszott a *Kék bársony, avagy a halál illik hozzá* című filmben, és ezzel szinte egycsapásra női ikonná vált.

Még 2013-ban hozta létre New Yorkban a Mama's Farmot (*Anyuka Farmja*), amely több mint 11 hektáron terül el. Farmját főként a biológiai sokféleség megőrzésének és az oktatásnak szenteli – társadalmi felelősségvállalásának legszembetűnőbb jeleként a színésznő igyekszik új környezetvédelmet nevelni a farmon, ahol az állattenyésztés mellett különböző kulturális rendezvényeket is tartanak. Rossellini a farmjával egy kicsit szülőhazájából, Olaszországból szeretett volna adni New Yorknak is. Ahogy a farm leírásában olvasható: „Isabella olasz örökségének szellemében a Mama Farmot úgy terveztük, hogy olyan legyen, mint egy olasz piazza (tér), egy vibráló hely, ahol mi és a tagok megoszthatjuk tudásunkat és inspirálhatjuk egymást a közös cél, a Földanya megőrzése és megfiatalítása érdekében.”

A 71 éves színésznő aktív a közösségi médiában, gyakran

(Fotók: Instagram/Isabella Rossellini, TASR/AP/Gregorio Borgia)

posztol fotókat és videókat a farmon zajló életéről. Élvezi a különböző tyúkfajták által rakott színes tojások kavaládját, valamint a frissen született bárányok társaságát. Elmondása szerint nem öli meg a haszonállatokat, hanem csak az állatok adta tejét, tejes és más különböző finomságokat

használja fel. A gazdaságot Patty Gentry kertészmérnök gondozza, tisztán organikus és regeneratív gazdálkodási technikákat alkalmazva. Bár hihetetlen, hogy ilyesmi létezhet egy olyan városban, mint New York, a farm büszke arra, hogy növényvédőszermentes, gyomirtók, rovarirtók és a környezetet károsító műtrágyák használata nélkül tartja fenn magát.

Dušana Lukáčová (Záhradkár)

Mindfulness a kapcsolatokban Az önegyüttérzés ereje

Mindenki egy külön világ a maga érzéseivel és gondolataival. Sokszor hallottuk már és pofonegyszerűen is hangzik, mégis a mindennapokban hajlamosak vagyunk elfelejteni. Általában inkább a saját világunkból indulunk ki. Azt feltételezzük, hogy ami nekem magától értetődő, az a másoknak is pont úgy igaz. Aztán néha kijózanít minket egy-egy kisebb vagy nagyobb konfliktus.

A minap a férjem örömmel újságot, hogy: – *Drágám, a hétvégén elutazunk. Mire én zsebére méretűre nyitottam a szemem. – Micsoda???? Dehogyan akarok én elutazni a hétvégén, hiszen határidős a projekt, most kell beleadnom anyáit-apat!* Ő persze nem tudta, hova tegye ezt a reakciót, hiszen a hét közepén meg óriási sóhajjal ezt közöltem neki a reggelinél: – *Olyan jó lenne kiszakadni a munkából!* Drága férjem alig értette, hogy akkor meg miért is nem akarok most sehova menni! Mielőtt még mindketten nagyon belefolytunk volna a helyzetünk (igazunk) védelmezésébe, visszavonulót kértem. Már megtanultam, hogy ilyen helyzetekben időt kérek magamtól és a másiktól is. Ugyanis amint – akár fizikailag is – kicsit eltávolodunk a helyzettől, képesek lehetünk azt akár egy fényképet, tisztán, a saját narratívánk nélkül látni.

Én ilyenkor valójában kapcsolódok magammal, pl. egy mindfulness-meditáció (mindfulness, azaz tudatos jelenlét) keretében. Ez segít engem leginkább abban, hogy ne dőljek be a gondolataimnak, a „régimezeknek”. Ilyenkor a saját érzéseimért felelősséget vállalok, és nem a másikat okolom a bennem örvénylő érzelmekért.

Legtöbbször a saját belső monológom ilyenkor kritikusan, sőt egyenesen bántóan gondolkodom magamról: *„Már megint elszúrta a családi békét.”* *„Jobb, ha nem mondom legközelebb semmit.”* Valljuk be, mindannyiunknak megvannak a saját régi lemezei, amelyek érzelmi és gondolati labirintusba visznek. A belső monológunkban megjelenő önostorozás csak tovább gerjeszti a stresszt, egy olyan belső fenyegetést hoz létre, amiben egyszerűen vagyunk önmagunk támadói és áldozatai is. Az önmagamhoz való kapcsolódás azonban megtanított arra, hogy ne mondjak le magamról az ilyen helyzetekben, ne fagyasszam be az érzéseimet, a szükségleteimet. A mindfulness-meditáció segítségével a kritikus belső hangot egy együttérzőbb, kedvesebb hangra szelídítem. Megértem és engedem megérezni magamban a napok óta elnyomott feszültséget a projekt miatt, az időzavart, ami miatt már megint magamra nem jutott elég időm. Mindaz, amit eddig nem engedtem megélni, rám zúdul és a figyelmemet kéri. Naná, hogy ez nehéz! Általában ezért nyomjuk el, söpörjük a szőnyeg alá a nehézségeinket, halogatunk, erőltetjük a kedves mosolyt, szé-

gyenkezzük az érzéseink miatt. A mindfulness lényege a kapcsolódás önmagammal, a belső élményvilágommal ösztönös, szentől szemben. Ebben a megengedésben tisztul a kép, és egyre objektívabb lesz a helyzet, mintha az egy fényképen jelenne meg: *A nő, aki szorong az asznapi értekezlet miatt, mert nagyon lelkiismeretesen akar dolgozni és megfelelni. Legalább szóban próbál menekülni a szorongása elől. A férfi, aki megértésből és támogatásból cselekszik, mert így akar bátorítani.* Mennyivel egyszerűbb „madártávlatból” is látni a helyzetet. Rendszerint ilyenkor a megkönynyebülléssel együtt feléled bennem az önegyüttérzés is. Ez nem panaszzkodás, önsajnálát vagy mentegetőzés, hanem „elsősegély a szív számára” (Rick Hanson). Megengedni az érzéseket és elismerni őket, hogy itt lehetnek, érezhetem őket. Amikor elismerem az érzéseimet, nem kell „átkereteznem” őket, és mindenáron valami pozitívot meglátni bennük erőnek erejével. A megengedéssel vállalom, hogy ez is az emberi életem része: *Ez most egy nehéz helyzet. Szomorúság és aggodalom van bennem. Átütő erejű volt számomra megtanulni ilyen helyzetekben feltenni a következő kérdéseket: Hogyan tudnék most legjobban gondoskodni magamról? Hogyan tudnék most kedves lenni magammal?*

(Fotó: pexels.com)

Az önmagunkkal való együttérzés nemcsak „elismerése” annak, ami van, hanem egyben aktív együttműködés is a helyzettel. Az erőszakmentes és gondoskodó hozzáállással elkezdhetek kapcsolódni a másikhoz, ha ő is készen áll erre. (Végül közös megoldásként elmentünk a hétvégére, azzal, hogy pontos időszávot jelöltünk ki a munka és pihenés idejére. Működött.) Az egyik legfontosabb dolog, amit megtanultam a mindfulness-közösítően, hogy az önmagunkkal való együttérzés egy tudatos módja annak, ahogy önmagunkhoz viszonyulunk. Ennek pedig az egész életünkre hatása van, sőt ezáltal hatunk leginkább közvetlen környezetünkre is. Az önegyüttérzés képességével tudjuk magunkat bátorítani, megnyugtanni, hogy ne vesszünk el önmagunk lehűzésében és kritizálásában. Hogy miért fontos ez, azt Dr. Edit Éva Eger fogalmazza meg számomra a legszebben: *„Te vagy az egyetlen, aki egész életében megleszel magadnak. Minden más kapcsolatot véget ér. Hogy lehetsz hát önmagad legszeretőbb, feltétel nélküli, gyakorlatias gondoskodója?”*

Mellár Mezei Anita
mindfulness tanár

10 tipp, hogyan neveljünk magabiztosabb gyerekeket

Gyorsan változó világunkban, ahol a gyerekekre nap mint nap számos kihívás vár és könnyen elfoghatja őket a bizonytalanság érzése, az önbizalom az egyik legnagyobb ajándék, amit egy szülő adhat. A saját képességeket vetett bizalom, illetve a kudarcral történő megbirkózás alapvető feltétel a boldog, kiegyensúlyozott élethez. A gyerekek születésüktől fogva szédítő sebességgel sajátítanak el új készségeket, és ezekkel az új képességekkel együtt önbizalmat is szereznek ezek használatához, ami hosszú távon ugyanolyan fontos. Az önbizalomhiányos gyerek nem szeret új vagy kihívást jelentő dolgokat kipróbálni, mert fél attól, hogy elbukik vagy csalódást okoz másoknak, ami a lányokra még inkább igaz. Ez a félelem visszatarthatja őket, és megakadályozhatja, hogy sikeresen helytálljanak későbbi életükben. De vajon hogyan segíthetünk gyermekeinknek, hogy magabiztosan szálljanak szembe a hétköznapi kihívásaival? Erre kaphatunk választ a következő 10 pontos útmutatóban, amelyet a LEGO Csoport szakemberei állítottak össze:

(Fotók: Shutterstock)

1. A tökéletesség helyett a fejlődésre koncentráljunk!

Sok gyerek érzi úgy, ha lehet, a lányok még inkább, hogy tökéletesnek kell lennie a társadalom, a kultúra vagy épp a saját gondolatai miatt. De a megfogalmazás megváltoztatásával enyhíthetjük ezt a feszültséget. Ehelyett, hogy a hibátlan eredményekre összpontosítanánk, szurkoljunk a fejlődés apró lépéseinek. Például mondjuk azt, hogy: „Imádom a színeket, amiket választottál!”

2. Ünnepezzük a kudarcokat!

Ezek valójában nem kudarcok, hanem növekedési lehetőségek! Mutassuk meg a gyerekeknek, hogy milyen értékes a saját hibáinkból való tanulás, azzal, hogy megosztjuk őket. Csináljunk játékosan! Például készítsünk egy „Jutalomtáblázatot”. Jelöljük rajta, valahányszor egy családtag megoszt egy történetet, amelyben túljutott egy kudarcra.

3. Játsszunk a szavakkal!

Ügyeljünk a nem sztereotípiákra, amikor kreatív ötletekről beszélünk! Mindannyian beleesünk ebbe a csapdába, és tudjuk, hogy a társadalom egésze is ezt teszi – amikor a fiúkat dicsérik, gyakrabban használunk olyan szavakat, mint a „zseni”, „okos” és „bátor”. Míg a „szép”, „aranyos” és „gyönyörű” szavakat nagyobb valószínűséggel használjuk a lányok

esetében. Keverjük össze! Bátorítsuk arra a gyerekeket, hogy tegyenek fel kérdéseket, és vitassák meg ezeket a sztereotípiákat. Fontos, hogy nyíltan beszéljünk arról, hogy a társadalom néha mást vár el a fiúktól és a lányoktól.

4. Tanítsuk meg megbirkózni a frusztrációval!

A magabiztos gyerekek, akik bíznak

saját képességeikben, könnyebben túllépnek a kudarcon. Találjunk ki egy szórakoztató kihívássorozatot, amely lehet akár egy építési kihívás is! Ha végeztünk, osszuk meg, milyen nehézségekkel szembesültünk a feladat megoldása során, osszuk meg gondolatainkat és érzéseinket ezzel kapcsolatban, és részletezzük, hogy milyen stratégiákat alkalmaztunk a felmerülő meglepetések kiküszöbölésére!

5. A fejlődés fókuszú gondolkodásmód kialakítása

Ez a szemléletmód azt jelenti, hogy hiszünk abban, hogy kemény munkával, ha nem adjuk fel, képesek vagyunk a fejlődésre, ahelyett, hogy azt gondoljuk, hogy bizonyos képességekkel születünk, amelyen nem tudunk változtatni. Ha a gyerekekben sikerül elültetni ezt a gondolkodásmódot, könnyebben jutnak túl a nehézségeken és szíve-

tál”, vagy „Szeretem nézni, ahogy belevissz az egyéniséged a munkáidba”.

7. Legyen a játék a szupererőnk!

Használjuk ki a játékidőt és tegyünk fel nyílt kérdéseket, amivel arra biztatjuk a gyerekeket, hogy többet osszanak meg, és bátrabbak legyenek! Például egy szerepjáték során megkérdezhetjük: „Elmeséled a történetet, amelyet most játszol?”, vagy „Mit szeretsz a legjobban ebben a játékban?”

8. Mutassunk inspiráló példaképeket!

Segítsünk gyermekeinknek példaképet találni, aki felkelti az érdeklődésüket és inspirálja őket! Beszéljünk a gyerekekkel saját példaképeinkről! Legyen barát, családtag vagy valaki, akit messziről csodálunk, magyarázzuk el, hogy az eredményeik miként bizonyították, hogy mindannyian képesek vagyunk nagy dolgokat elérni.

9. Mozduljunk ki a komfortzónánkból!

A gyerekek abból tanulnak legjobban, ha figyelik, mit csinálnak a felnőttek. Amikor azt látják, hogy új dolgokat próbálunk ki, még akkor is, ha nehéz, ez megtanítja nekik, hogy gyakorlással idővel jobbá válhatunk a dolgokban. Szóval miért ne próbálhatnánk ki valami újat közösen? Például az akvarellfestést? Nézzünk meg közösen egy oktatóprogramot, és ha a dolgok bonyolulttá válnak, mutassuk meg, hogyan fókuszálunk a fejlődésre, például: „Még nem vagyok jó ebben.” Vagy poroljuk le a görkorsolyánkat, és próbáljuk ki, még akkor is, ha évek óta nem volt a lábunkon. Hadd lássák a gyerekek, hogy kockázatot vállalunk, tanulunk, és ami a legfontosabb, mindeközben milyen jól érezzük magunkat!

10. Kövessük nyomon a fejlődést!

A tanácsok megvalósítását ültessük be a mindennapokba, tudatosítsunk minden apró előrelépést és ünnepezzük meg a sikert! (LEGO)

Kos (III.21.–IV.20.)

Ma reggel érdemes rendbe tennie az otthonát, mert váratlan vendégei lesznek. Néhány szomszéd váratlanul beugorhat, vagy egy régi barátja hívhatja a kocsiából, hogy úton van önhöz. Élvezetes lesz a barátaival tölteni a napot.

Bika (IV.21.–V.21.)

Engedje el a szokásos katonás modorát, és egyszerűen hagyja, hogy a nap úgy alakuljon, ahogyan alakul. Akárhogy is próbálkozunk, még ön sem lesz képes irányítani a mai eseményeket. Maradjon nyitott minden lehetőségére!

Ikrek (V.22.–VI.21.)

Keményen dolgozik azért, hogy anyagilag független legyen. Minden jel arra utal, hogy jó úton halad. Ma viszont olyan híreket kaphat, amire nem számított. Még mindig jó úton jár. Csak talán egy kicsit tovább tart, amíg eléri a célját.

Rák (VI.22.–VII.22.)

Ma biztosan elfoglalt lesz, de egyúttal boldog is. A délelőttöt valószínűleg a ház körüli teendővel tölti. Ne lepődjön meg, ha délután váratlanul beugrik egy barátja, aki fontos, ugyanakkor meglepő híreket szeretne megosztani önrel.

Oroszlán (VII.23.–VIII.23.)

Elég intenzív napnak ígérkezik a mai. Az elméje tele van ötletekkel, tervekkel. Jót tenne önnek, ha tartana egy kis pihenőt. Nagyon egyszerűen le tudja csendesíteni az elméjét, ha iszik egy teát, és tíz percig csendben marad.

Szűz (VIII.24.–IX.23.)

Ma a lehető legrugalmasabbnak kell lennie. Valószínűleg egy konkrét listával kezd, amelyen olyan dolgok szerepelnek, melyeket feltétlenül el kell végeznie, de egy barátjától kapott hír elvonja a figyelmét és mindent megváltoztat.

Mérleg (IX.24.–X.23.)

Igyekezzen tudatosan pozitív maradni! Terelje el a figyelmét a negatív gondolatokról a szükséges házimunkákkal. Miközben a ház körüli teendővel foglalkozik, időnként álljon meg, és szakítson időt a szórakozásra, pihenésre is.

Skorpió (X.24.–XI.22.)

Ne vegyen minden információt, amit ma kap, készpénznek. Ha szükséges, inkább telefonáljon olyan embereknek, akikben megbízik, és tájékozódjon a tényekről. Ne hagyja, hogy ez tönkretelje a napját. Lazítson! Minden rendeződni fog.

Nyilas (XI.23.–XII.21.)

Elképzelhető, hogy meglehetősen elkésztő híreket kap, de mielőtt frusztráltan reagálna, gondolkodjon el: lehet, hogy a hír valójában nem is olyan rossz. Vegyen egy mély lélegzetet, és térjen vissza a megszokott kerékvágásba.

Bak (XII.22.–I.20.)

Valószínű, hogy ma kellemetlen híreket kap. Lehet, hogy felhívják telefonon, és egy régi barátjával kapcsolatban kap felzaklató híreket. Az információt nyugodtan kell fogadnia, és nem szabad hagynia, hogy tönkretelje a napját.

Vízöntő (I.21.–II.19.)

A műszaki hibák és meghibásodások napja lehet a mai. Frusztráló, de egy kicsit vicces is. Minden, amihez hozzátér, a számítógéptől a mosógépig, úgy tűnik, felmondja a szolgálatot. Használja ki inkább pihenésre a napot!

Halak (II.20.–III.20.)

Ha ma este partin vesz részt, forduljon érdeklődéssel mindenki felé, akivel találkozik. Valószínűleg megismerkedik valakivel, aki jelentős hatással lesz az életére. Talán tőle kap tippet egy szakmai lehetőségre a munkahelyén.

„Szabad, független, önálló, európai státus”

175 éve történt Debrecenben a Habsburg-ház trónfosztása

Százhetvenöt éve, 1849. április 14-én mondta ki a szabadságharc alatt a debreceni református Nagytemplomban a képviselőház Magyarország függetlenségét, a Habsburg-Lotaringiai uralkodóház trónfosztását. Az országgyűlés április 19-én foglalta törvénybe a határozatokat összefoglaló, négy cikkelyből álló Függetlenségi nyilatkozatot.

1849 elején úgy látszott, hogy a szabadságharc elveszett. Alfred Windisch-Grätz herceg, a császári erők főparancsnoka az év első napján elfoglalta Pestet, ahonnan a kormány és az országgyűlés Debrecenbe menekült, majd az 1849. február 26-27-i kápolnai csatában visszavonulásra kényszerítette a magyar főerőket. A diadalittas Windisch-Grätz a „lázdó csordák” szétveréséről számolt be a bécsi udvarnak, pedig a honvédsereg épségben maradt és a Tisza bal partján megkezdte a felkészülést a tavaszi hadjáratra.

A fiatal, 1848 decemberében trónra lépett I. Ferenc József a döntő győzelem hírében március 4-én Olmützben az osztrák parlament megkerülésével oktrojált alkotmányt bocsátott ki. A soha életbe nem lépett rendelet centralizált, abszolutista államot teremtett, lényegében minden hatalmat az uralkodónak biztosítva. Az önálló királyságként megszűnő Magyarország a „szabad, önálló, oszthatatlan és felbonthatatlan alkotmányos ausztriai örökös monarchia” egyik korlátozott önállóságot élvező koronatarományja lett, területéből kiszakítva Erdélyt, a Határvidéket, Horvátországot, Szlavóniát, Dalmáciát, a Tengeremelléket és Fiumét, míg a Bácska és a Temesköz a Szerb Vajdaság részévé vált. A magyar alkotmány érvényben maradt, de csak amennyiben nem ütközött az új alaptörvénnyel, ami a gyakorlatban az 1848. áprilisi törvények visszavonását jelentette.

Kossuth Lajos, a kormány szerepét betöltő Országos Honvédel-

mi Bizottmány elnöke első ízben március 25-én (egy héttel a tavaszi hadjárat kezdete előtt) beszélt a képviselőház ülésén nyilvánosan arról, hogy az osztrákokkal való kiegyezés lehetősége kimerült. Az oktrojált alkotmány jelentette kihívásra adott „méltó válasza” az idő csak április elejére, a magyar főserg hadi sikerei után érett meg. A válasz mibenléte azonban megosztotta a képviselőket és a tisztikart is, jóllehet abban mindenki egyetértett, hogy az oktrojált alkotmányt el kell utasítani. A radikálisok úgy vélekedtek, hogy többé nem szabad alkudozni, hiszen itt a lehetőség a végső győzelemre, a békepártiak viszont úgy látták: eljött az előnyös helyzetből kezdeményezhető béketárgyalások ideje.

A győztes isaszegi csata utáni napon, 1849. április 7-én Kossuth és a fővezér Görgei Artúr négy szemközt tárgyalt Gödöllőn. Kossuth ekkor terjesztette elő tervét a függetlenség kimondására és a Habsburg-ház trónfosztására, amit Görgei emlékiratai szerint ellenezett, de feltehetően nem túl meggyőzően. Kossuth ezután a tábornoki karral is tudatta tervét, és itt sem találkozott különösebb ellenállással. A tisztikarban azonban a trónfosztás ellen – immár annak kihirdetése után – többen kikeltek, mert úgy vélték, erre csak az ország egész területének felszabadulása után kellett volna sort keríteni.

Kossuth 1849. április 12-én terjesztette a Függetlenségi nyilatkozat első változatának szövegét az Országos Honvédelmi Bizottmány

Kossuth Lajos és titkára, Pulszky Ferenc. A felvétel 1852-ben készült Bostonban. (Fotó: Fortepan/Szarvasy Mihály)

Kossuth Lajos kormányzóvá választása (korabeli metszet alapján)

elé, de nem talált lelkes fogadtatásra. Másnap, április 13-án az országgyűlés két házának közös, zárt ülésén igyekezett a törvényhozókat meggyőzni, de a többség itt sem támogatta. Kossuth jó érzékkel a nyilvánossághoz fordult, a képviselőház április 14-re kitűzött ülését a bevett gyakorlatól eltérően nem a debreceni református kollégium szűk oratóriumában, hanem a Nagytemplom akkora már zsúfolásig telt, hatalmas épületében tartatta meg.

A lényegében népgyűléssé változtatott ülésen Kossuth teljes retorikai tárházát felvonultató beszédben tárta elképzeléseit az egybegyűlték elé. A lelkes tömeg láttán a trónfosztást korábban ellenzők

véleményüket nem hangoztatták, s végül – szavazás helyett – közfelkiáltással mondták ki, hogy „Magyarország és a vele törvényesen egyesült Erdély szabad, független, önálló, európai státus... A Habsburg-Lotaringiai-ház a magyar nemzet elleni árulása, hűségese és fegyverfogása által, s mivel az ország önálló államéletének eltörlésére, a nemzet legyilkolására idegen hatalom fegyveres erejét is használni nem iszonyodott, ezennel trónvesztettnek, kirekesztettnek és száműzöttnek nyilvánított a nemzet nevében...” Azt is kimondták, hogy amíg az államforma végleges szabályozására nem kerül sor, „kormányzó-elnök fogja a maga mellé veendő miniszterekkel” az országot vezetni, a posztra ott helyben Kossuthot választották meg.

Az országgyűlés április 19-én foglalta törvénybe a határozatokat összefoglaló, négy cikkelyből álló Függetlenségi nyilatkozatot. A dokumentum szövegében Kossuthon kívül Hunkár Antal, Veszprém vármegye főispánja és kormánybiztosa, Gorove István, Horváth Mihály csanádi püspök, később a Szemere-kormány minisztere és az 1849-ben mártírhalt Szacsavay Imre képviselőházi jegyző vett részt. A deklaráció azonban Kossuth elképzelésével szemben nem egyesítette, hanem megosztotta a nemzetet, a várt kedvező külpolitikai fordulat is elmaradt. A nagyhatalmak fontosabbnak ítélték a status quo fenntartását, a Habsburg Birodalom egységének megőrzését, Bécsben pedig már eldöntötték, hogy I. Miklós orosz cártól kérnek katonai segítséget a szabadságharc leverésére.

Az 1849-es Függetlenségi nyilatkozat a magyar történelem során harmadik alkalommal detronizálta a Habsburgokat. Első ízben, 1620-ban Bethlen Gábor erdélyi fejedelem abban a reményben hirdette ki II. Ferdinánd trónfosztását, hogy újraegyesítheti majd a három részre

szakadt Magyarországot, a királyi koronát azonban maga nem fogadta el, sőt később formálisan is lemondott az igényéről. Másodszer, az 1707. évi ónodi országgyűlésen a nemzeti függetlenség visszaállítása mellett azért fosztották meg trónjától I. Józsefet, hogy II. Rákóczi Ferenc ezzel is elnyerje francia szö-

I. Ferenc József osztrák császár portréja 1849-ből

vetésesének jóindulatát. A negyedik, egyben utolsó trónfosztásra 1921-ben került sor. A Monarchia összeomlásakor, 1918 őszén IV. Károly „felfüggesztette uralkodói jogainak gyakorlását” és előre elismerte azt az államformát, melyet Ausztria és Magyarország később magának választ. Mivel a következő napokban Bécsben és Budapesten is kikiáltották a köztársaságot, Károly nyilatkozatát úgy lehetett értelmezni, hogy távozott a trónról. En-

nek dacára az osztrák nemzetgyűlés gyorsan törvényt alkotott arról, hogy a címeitől és birtokaitól megfosztott dinasztia tagjai csak akkor léphetnek osztrák területre, ha előbb lemondanak a trónigényükről. Ez a jogi lépés Magyarországon elmaradt, így Károly bízhatott a restauráció lehetőségében, mígnem az ún. második királypuccs (vagyis második visszatérési kísérlete) után a magyar országgyűlés is döntött. „IV. Károly király uralkodói jogai megszűntek. [...] A nemzet a királyság ősi államformáját változatlanul fenntartja, de a királyi szék betöltését későbbi időre halasztja és utasítja a minisztériumot, hogy eziránt arra alkalmas időben javaslatot tegyen” – állt egyebek mellett a detronizációról rendelkező 1921/XLVII. sz. törvénycikkben. (A királyság mint államforma formálisan csak 1946-ban szűnt meg. A nemzetgyűlés január 31-én szavazta meg az 1946. évi I. törvénycikket, amelynek preambuluma kinyilvánította: „Magyarországon 1918. november 13-án megszűnt a királyi hatalom gyakorlása. A nemzet visszanyerte önmeghatározási jogát. Négy száz esztendő

harc, az ónodi gyűlés, az 1849-es debreceni határozat, két forradalom kísérlete és az ezt követő elnyomatás után a magyar nép újra szabadon határozhat államformájáról. Az általános, egyenlő, közvetlen és titkos választójog alapján megválasztott Nemzetgyűlés most a magyar nép nevében és megbízásából megalkotja azt az államformát, amely a nemzet akaratának és érdekeinek legjobban megfelel: a magyar köztársaságot.”) (MTI, ú)

A végelelathatatlan kongói háború

Újra felerősödőben az erőszak Afrika egyik ingatag zónájában, a Nagy-tavak térségében. Éppen ebben a hónapban emlékezünk a ruandai népirtás 30. évfordulójára, amely 800 000 ember életét követelte, és további kétfélmillióan kényszerültek elhagyni otthonukat. Ezek a menekültek nagyrészt a Kongói Demokratikus Köztársaság (KDK) keleti részébe futottak, a régió pedig egy egyre inkább megoldhatatlannak látszó konfliktus epicentrumává vált – az események láncolatát egyesek ma Afrika harmincéves háborújának nevezik.

Mobutu Sese Seko, a kleptokrata diktátor 1997-es megbuktatása óta a Kongói Demokratikus Köztársaság egymást követő kormányai nem tudták biztosítani sem az ország határait, sem az államhatalom gyakorlását a keleti területek felett, ahol az utóbbi időszakban körülbelül hatmillió embert öltek meg, további hétfélmillióan pedig menekülőre fogták. Ez a hatalmas terület tulajdonképpen bármilyen törvényen kívül áll, ami lehetővé tette a helyi és külföldi, illetve külföldről támogatott erők számára, hogy – különösen az el-

múlt években – szisztematikusan kifosszák a KDK kobalt-, tantalit-, réz-, arany-, gyémánt- és egyéb ásványi lelőhelyeit.

Sem az afrikai regionális szervezetek, sem a külső hatalmak, sem az Egyesült Nemzetek Szervezete – amely 25 éve küld békefenntartó missziókat a Kongói Demokratikus Köztársaságba, újra és újra megújítva a mandátumukat – nem tudták megfékezni az erőszakot. Az eskaláció megelőzése és végső soron a konfliktus lezárása érdekében a Kongói Demokratikus Köztársaság hazai, regionális és nemzetközi tárgyalópartnereinek

meg kell érteniük a szövetséges helyzet összetett dinamikáját.

A jelenlegi válság középpontjában a KDK és Ruanda közötti súlyos feszültség áll. Ez utóbbi autokrata elnöke, Paul Kagame a júliusban esedékes választáson várhatóan újra megerősíti majd negyedszázada tartó hatalmát. Kagame azzal vádolja a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányát, hogy támogatja a népirtó hutu milíciákat, a kongói tuszik kiűzésére törekszik, és nem hajlandó tárgyalni a harcok befejezéséről. A KDK eközben elutasította a Március 23. Mozgalommal (M23), a Ruanda által támogatott kelet-kongói lázadó csoporttal folytatott tárgyalásokat, és felszólította Kagamét, hogy vonja ki a ruandai csapatokat a Kongói Demokratikus Köztársaságból, valamint szerelje le az M23-at.

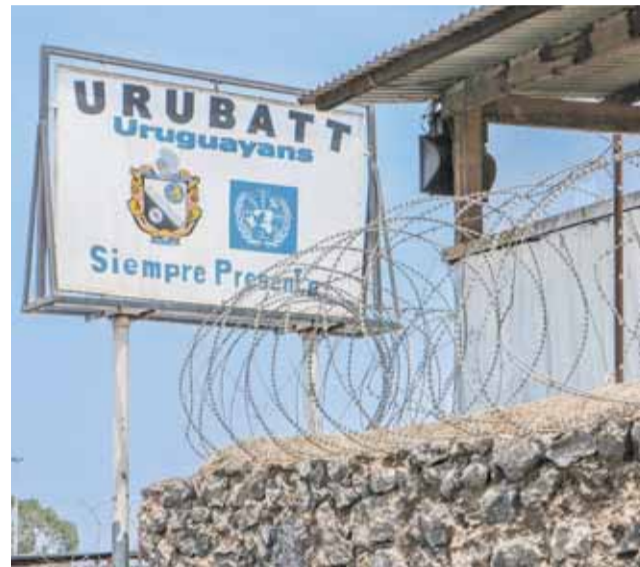
A szintén szomszédos Uganda és Burundi kétértelmű szerepet játszik a konfliktusban. A KDK mindkettőt azzal vádolja (ahogy Ruandát is), hogy aranyat és más értékes nyersanyagokat csempészték ki az országból. A Ruandával kötött ingatag fegyverszünet elle-

nére azonban az ugandai kormány közös hadműveletet indított a Kongói Demokratikus Köztársasággal a Szövetséges Demokratikus Erők (ADF) – egy mindkét országban működő iszlám szélsőséges csoport – ellen. Burundi közben azzal vádolja Ruandát, hogy támogatja a burundi lázadókat Kongó keleti ré-

szén, és a közelmúltban csapatokat küldött a régióba a KDK kormányával kötött kétoldalú megállapodás értelmében.

Az egyébként is reménytelen helyzetet az ásványokban gazdag, keleti Kivu és Ituri tartományokban tovább súlyosbítják a kongói hadsereg és néhány mai-mai (helyi önvédelmi csoportok) tagjai

ENSZ-békefenntartók gépfegyveres őrpontja Gomában – Észak-Kivu tartomány, Kongói Demokratikus Köztársaság (Fotó: Shutterstock)

által elkövetett, széles körben elterjedt emberi jogi visszaélések. És akkor még nem is beszéltünk a régióban működő több mint 100 milíciáról. Ezek a fegyveres csoportok csak az elmúlt évben mintegy egymillió embert kény-

szérítettek otthonaik elhagyására. Februárban heves összecsapások törtek ki, amikor az M23 körülvette Észak-Kivu több mint hat-százéves tartományi székhelyét, Gomát. Az ADF és a Kongói Fejlesztési Szövetkezet (CODECO) néven futó milíciaszövetség állítólag százakat ölt meg, tömegével követett el szexuális erőszakot.

ból (Burundi, Kenya, Dél-Szudán, Tanzánia és Uganda képviseltette magát a kontingensben), majd élesen bírálta őket, amiért nem hajlandók harcolni az M23-mal, és mindent megtett a mielőbbi távozásuk érdekében. Aztán tavaly decemberben Tshisekedi a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség (SADC) misszióját hívta meg az országra – 2900 katonát Malawiból, Dél-Afrikából és Tanzániából –, Ruanda heves tiltakozása ellenére. Am nem valószínű, hogy az SADC békefenntartói teljes körű háborúba bocsátkoznának Ruandával és az M23-mal, amiben Tshisekedi annyira reménykedik. Ráadásul a közelmúltban életét veszítette a misszió két dél-afrikai katonája, ami érthető módon riadalmat keltett a pretoriai döntéshozók körében.

Aggasztó, hogy az ENSZ békefenntartó missziója a kongói kormány kérésére 2024 végéig kivonul a Kongói Demokratikus Köztársaságból. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának jelenleg három afrikai tagja van – Algéria, Mozambik és Sierra Leone –, ezek szorosan együttműködnek a SADC-misszió folyamatos pénzügyi és logisztikai támogatása érdekében, miközben óva intik az ENSZ-től attól, hogy „biztonsági vákuumot” hagyjon maga után a KDK-ban.

Több külföldi kormány is aktív szerepet vállal a Nagy-tavak térségében. Az Egyesült Államok, amely 2013-ban hozzájárult az M23 Goma felé tartó vonulásá-

Merre tart a Hun-dinasztia Kambodzsája?

Mióta Hun Sen volt kambodzsai miniszterelnök tavaly augusztusban legidősebb fiára, Hun Manetre ruházta át a hatalmat, a kormány továbbra is szűkíti a demokratikus jogokat, és kínai befektetésekért udvarol. A délkelet-ázsiai régió stabilitása szempontjából sem mellékes, milyen utat választ a Nyugat: szankcionálja-e Kambodzsza dinasztikus autokráciáját a visszaélések miatt, vagy csendben tudomásul veszi a helyzetet.

2024-et a politikai kommentátorok előszeretettel nevezik a választások évének – több tucat országban volt/lesz szavazás, a világ népességének több mint fele adja le valamilyen formában a voksát –, egyesek mégis a demokrácia mélypontjának tekintik ezt az esztendő-t. Kambodzsára mindenképpen érvényes ez az állítás.

Tavaly júliusban, közel 40 év kormányzás után Hun Sen akkori miniszterelnök bejelentette, hogy legidősebb fiára, Hun Manetre ruházta át a hatalmat. Az utódlást országos választás előzte meg, amelyeket Hun Sen kormányzó Kambodzsai Néppártja (CPP) állításuk szerint fölünyesen megnyert; ugyanakkor az Egyesült Államok szerint „sem szabadnak, sem tisztességesnek” nem volt tekinthető a választás, míg az Európai Unió képviselői úgy fogalmaztak, a vok-

solás „deformált politikai és polgári térben” zajlott. Azóta azonban a nemzetközi közösség többé-kevésbé elfogadta a dinasztikus kambodzsai autokráciát.

Akárcsak korábban az apja, Hun Manet is igyekszik minden módon

éreztetni a hatalmát a kambodzsaiak felett azzal, hogy beavatkozik a mindennapi életükbe. Márciusban például az új miniszterelnök betöltötte a zenélő járműkürtöket, mert azok – ahogy azt a közösségi médiában egy sor videó mutatja – táncra

buzdították az utcákon járó-kelő embereket. A hatóságok attól tartanak, hogy az öröm ilyen nyilvános megnyilvánulása polgári zavargásokhoz vezethet.

A kambodzsaiak évtizedek óta szenvednek abban a politikai rend-

szerben, amely Hun Sen 1985-ös hatalomra jutásával vette kezdetét. Ő előbb közép-kaderként a Vörös Khmer mozgalomban szolgált, majd Vietnámba dezertált, a kambodzsai-vietnámi háború és Kambodzsza megszállása után pedig az új kormány tagja lett. 1979-től kezdődően – előbb külügyminiszterként, majd miniszterelnökként – Hun Sen kitarotán azon munkálkodott, hogy megszilárdítsa uralmát a háborúban kimerült és a vörös khmerek rémuralma alatt megtizedelt ország és népe felett. (Csak emlékeztetőül: a vörös khmerek becslések szerint legalább kétfélmillió embert gyilkoltak meg, beleértve a szüleit is.)

Amikor 1993 májusában az ENSZ Átmeneti Hatóságának felügyelete alatt megtartották az első demokratikus választásokat Kambodzsában, Hun Sen megtagadta a hatalom átadását, annak ellenére, hogy a CPP csak a második helyen végzett, és a hatalommegosztási megállapodás értelmében a két miniszterelnök egyike lett. 1997-ben egy erőszakos puccs során aztán menesztette a társminiszterelnökét, és leszámolt mindazokkal, akik veszélyt jelenthettek az uralmára nézve. Ezt követően „win-win stratégiája” részeként több száz vörös khmer gerillát integrált vissza a kambodzsai társadalomba, sokan közülük azonnal katonai egységbe bújtok.

Hun Sen kormánya a stabilitás fenntartásának ürügyén ellenzéki aktivistákat, újságírókat és szak-szervezeti aktivistákat zárt börtönbe és gyilkolt meg, miközben Kínához törleszkedett, hogy meghosszabbítsa a hatalmát. Tavaly Hszi Csin-ping kínai elnök személyesen gratulált Hun Szennek a meghamisított választás „megnyeréséhez”. Mi több, Kambodzsza alkotmányos uralkodója, Norodom Szihamoni is visszautasította, hogy dacoljon Hun Szennek. A király bevett stratégiája, hogy inkább távol maradjon az országtól, így elkerülve a vitatott jogszabályok aláírását, amelyeket aztán a szenátus elnöke szignóz a nevében.

A Hun-dinasztia és támogatói semmit sem bíztak a véletlenre Hun Manet 2023. augusztusi utódlása előtt. Amellett, hogy a családhoz hűséges kádereket választották képviselőjelöltnek, a rezsim megtiltotta az egyetlen hiteles ellenzéki pártnak, hogy elinduljon a választáson, és erőszakosan támadta a tagjait. A kormány folytatja a politikai ellenzék szisztematikusan elnyomását: az országban maradókat rendszeresen börtönbe zárják, gyakran koholt, formális ügyeket hoznak fel ellenük vagy csalással vádolják őket, míg a külföldön élőket távollétükben több évtizedes börtönbüntetésre ítélik.

Hivatalba lépése óta Hun Manet még tovább szorította a főt-főt a független médián – ezt

Hun Manet miniszterelnök és neje Phnom Penhben, idén márciusban

(Fotó: Shutterstock)

nak megállításához azzal, hogy visszatartotta a Ruandának szánt segélyt, a közelmúltban megpróbált közvetíteni a Kongói Demokratikus Köztársaság és Ruanda között. Az USA az elmúlt években keményebb álláspontot képviselt Ruandával szemben, felfüggesztette a katonai segítségnyújtást, sürgette az országot, hogy vonja ki csapatait és föld-levegő rakétáit a Kongói Demokratikus Köztársaságból, és elítélte az M23 támogatását. Ugyanígy fontos, hogy az Egyesült Államok megkérdőjelezte Ruanda hozzájárulását az ENSZ békefenntartó erőfeszítéseihez a Közép-afrikai Köztársaságban és Dél-Szudánban, mivel ezt Ruanda gyakran arra használta, hogy bagatelizálja és kódósítsa a saját fellépését a KDK területén.

Nem lenne szerencsés elhallgatni, hogy a legtöbb külföldi hatalmat a térségben az önérdék motiválja. Annak ellenére, hogy részben visszahangozza Amerika bírálatait, Franciaország például megnövelte a Ruandának előirányzott pénzügyi támogatását – valószínűleg nem függetlenül attól a tényről, hogy Ruanda 2500 katonát küldött Mozambikba, amikor meg kellett védeni a TotalEnergies francia olajóriás tulajdonában lévő gázfeldolgozó üzemet a helyi felkelőktől. Februárban az Európai Unió egyetértési nyilatkozatot írt alá Ruandával a kritikus ásványok kitermeléséről (annak ellenére, hogy az ország kifosztotta a Kongói Demokratikus Köztársaság erőforrásait), ami kiváltotta a kongói tisztviselők felháborodását. Közben Kína, amellyel az EU versenyben áll a nyersanyagokért, jelentős összegeket fektetett be a Kongói De-

mokratikus Köztársaság kobalt-ágazatába.

A Nagy-tavak válságának megoldásához a regionális és külső szereplők közötti koordinációra lesz szükség. A nyugati országoknak feltételekhez kell kötniük a Ruandának nyújtott segélyt: kezdve a ruandai csapatok kivonásával a KDK keleti részéből, valamint az M23-nak nyújtott támogatás megszüntetésével. Ruandának, Ugandának és Burundinak is súlyos következményekkel kell szembenéznie a Kongói Demokratikus Köztársaság ásványlelőhelyeinek kifosztása és a nyersanyag-kincs tiltott kereskedelme miatt. Végül Ruanda szerepét az ENSZ békefenntartó misszióiban jelentősen csökkenteni kell.

Odahaza a KDK-nak meg kell küzdenie a széles körben elterjedt korrupcióval, javítania kell a demokratikus kormányzás feltételeit, és meg kell fekeznie a népiirtó erőket és a nyugati zsoldosokat. Az Afrikai Uniónak pedig át kell haladnia a béketeremtő erőfeszítések hiányosságait, egyebek mellett az SADC-misszió megerősítésével, hogy szorosabban tudjon együttműködni az ENSZ békefenntartóival. De ami a legfontosabb: az ENSZ-nek el kell kerülnie az elhamarkodott, rosszul megtervezett kivonulást abból a helyzetből, amit António Guterres főtitkár jogosan „elhúzó és nagyrészt elhanyagolt humanitárius válságként” jellemez.

Adekeye Adebajo

A szerző a Pretoriai Egyetem professzora, korábban az ENSZ dél-afrikai, nyugat-szaharai és iraki misszióiban teljesített szolgálatot

©Project Syndicate

a folyamatot még apja indította el, amikor újságírókat figyeltetett meg és a rezsimet kritizáló szerkesztősége bezárásával fenyegetőzött. A legaggasztóbb kilatás viszont az, hogy az új kormányfő továbbra is Kínának udvarol, szeptemberben személesen is találkozott Hszivel. Ez azt sugallja, hogy a kabinet egy erős szövetséges biztos támogatásával még inkább szűkíteni kívánja a demokratikus jogokat. A tömeges megfigyelés kiépítése a nagyvárosokban, köztük Phnom Penhben, valamint az internet leállása további bizonyíték amellett, hogy Hun Manet eltökélten fenn akarja tartani az ellenőrzést Kambodzsa felett.

A kínai pénz és a kínai munkaerő beáramlása Kambodzsa azzal fenyeget, hogy feszültséget szít Vietnámmal. Hun Manet kormánya ma minden dallamra táncol. Gratulált Putyin „földcsuszamlásszerű” újraválasztásához, és véglegesítette a vitatott, kínai finanszírozású Funan Technológiai Park tervét, amely lehetővé tenné Kambodzsnak, hogy megkerülje Vietnámot a nemzetközi kereskedelmében, ezáltal csökkentve a függőségét szomszédjától. Ez a projekt, valamint a Ream Haditengerészeti Bázis közelmúltbeli, kínai finanszírozású fejlesztése pontosan mutatja Kína növekvő katonai és gazdasági befolyását az országban.

Eközben Hun Manet azért a nemzetközi közösség kegyeit is keresi. A legutóbbi ENSZ-közgyűlésen elmondott beszédében azt állította, hogy Kambodzsa „folyamatosan halad előre a de-

mokratikus rend építésében”. A Nyugat eddig behunyta a fél szemét, és megelőlegezte a bizalmat Hun Manetnek. De az amerikai és az európai döntéshozóknak előbb-utóbb fel kell ébredniük. Hiába beszélnek a kínai terjeszkedés elleni küzdelemről, ha Hun Manet passzív elismerése lehetővé tette a kormánya számára, hogy bulldózerrel gyalulja le az ország csepereit demokratíciájának megmaradt hajtásait, miközben teret nyitott Kína terjeszkedésének Délkelet-Ázsiában.

Elsősorban az Egyesült Államok kormányának van számos eszköze – köztük több, a kongresszus által elfogadott törvény –, amelyek révén az elnök szankciókat vehet ki a demokratikus játékszabályok és az emberi jogok megsértése esetén, nyomást gyakorolhat Hun Manet rezsimjére és felelősre vonhatja az elkövetőket a visszaélések miatt. Ezeket a célzott szankciókat össze kell hangolni a hasonló jogszabályokkal rendelkező országok lépéseivel. Az amerikai tisztviselők a demokráciát aláás és a korrupcióban részt vevő szereplők szankcionálásával képesek lennének hatást gyakorolni a Hundinastiára, és ezt meg is kellene tenniük. A régió stabilitása múlhat rajta.

Mu Sochua

A szerző korábbi kambodzsai politikus, aktivista, Nobel-békedíj-jelölt, a Khmer Mozgalom a Demokráciáért elnöke

©Project Syndicate

A Kaitour-vízesés a Potaro folyón – Essequibo régió, Guyana

(Fotó: Shutterstock)

Guyana olyan mélyreható társadalmi-gazdasági átalakulás küszöbén áll, aminek nincs párja Latin-Amerikában és a karibi térségben. Kicsi, nagyjából 800 000 főt számláló lakossága ellenére napjainkban a világ leggyorsabban növekvő gazdaságával büszkélkedhet. A Világbank szerint az egy főre jutó GDP, amely csak 2022-ben 62,5%-kal nőtt, mára meghaladja az olyan nagy latin-amerikai gazdaságokét, mint Mexikó és Brazília.

Guyana gazdasági fellendülésének a háttérben hatalmas olajkészletei állnak, amelyek a becslések szerint meghaladják a 11 milliárd hordót. Miután 2022-ben több mint megduplázta az olajkitermelését, az ország jó úton halad afelé, hogy 2025-ig a napi termelés elérje a 800 000 hordót. Ezt szem előtt tartva Guyana várhatóan megelőzi Kuvaitot és a többi Öbölmenti országot, és az egy főre jutó kitermelést tekintve a világ legnagyobb olajtermelőjévé válik.

Guyana azonban egyedi megközelítést alkalmaz az újonnan felfedezett olajkincsével szemben. Irfaan Ali elnök vezetésével a guyanai kormány arra törekszik, hogy a fosszilis tüzelőanyagból származó forrásokat mindenképp a szegénység leküzdésére és a tiszta energiára való áttérés felgyorsítására használja fel. Már eddig is jelentős befektetéseket eszközölt a megújuló energiaforrásokba (például a víz-, nap- és szélenergiába), amivel csökkenteni kívánja a szénhidrogén-függőséget, az energiaköltségeket, valamint ösztönözni szeretné az ipari és mezőgazdasági beruházásokat. Az ország az Egyenlítőhöz való közelsége és alacsony népsűrűsége révén vonzó célponttá válhat a nemzetközi befektetők számára.

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy Guyana a szociális céljainak elérése érdekében jelentős összegeket fordít az oktatás, az egészségügy, a lakhatás, a vízellátás és a higiénia fejlesztésére. Az országnak azonban sürögősen szüksége van a külföldi munkavállalók beáramlására, mert csak így tudná kielégíteni számos nagy építési beruházás és infrastrukturális projekt munkaerőigényét.

Az ország közel 215 000 négyzetkilométernyi területének több mint

A guyanai olaj és a fejlődés laboratóriuma

Az elmúlt hónapokban Guyana elsősorban a venezuelai fenyegetés kapcsán került be a hírekbe: tavaly decemberben

Nicolás Maduro venezuelai elnök előre borítékolható eredményt hozó népszavazást rendezett arról, hogy országához csatolják-e a szomszédos Guyana területének mintegy kétharmadát kitevő Essequibo régiót.

Azt a régiót, amelynek köszönhetően az egykori brit gyarmat Guyana jó úton halad afelé, hogy az egy főre jutó kitermelést tekintve a világ legnagyobb olajtermelőjévé váljon. Mindeközben azzal, hogy a fosszilis tüzelőanyagból származó váratlan gazdagságot a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés előmozdítására használja, Guyana ígéretes modell lehetne más, olajban gazdag fejlődő országok számára is.

85%-át trópusi esőerdők borítják, Guyana az Amazonas-medence egyetlen olyan országa, ahol minimális az erdőirtás. Ezen túlmenően a területének nagyjából 15%-a ma is az őslakos közösségek jogilag rendezett tulajdonában van. Felismerve a környezetvédelem jelentőségét a társadalmi céljainak eléréseben, Guyana 2009-ben dolgozta ki az alacsony szén-dioxid-kibocsátást célzó fejlesztési stratégiáját. A jelenlegi kormányzat azóta is többször

megegyeztetett ezt az erőfeszítést, hatékonyan pozicionálva az országot mint természetpusztító gazdaságot.

A szénhidrogénektől való függőség csökkentése és a zöld munkahelyteremtés elősegítése érdekében Guyanának még inkább fel kell gyorsítania az energetikai átalakítását, és fokozottan kell befektetnie a természet megőrzésébe, a fenntartható lakhatásba és a tiszta közlekedésbe. Természetpusztító státusza garántálni tudja, hogy Gu-

yanában a zöld projektek nagyobb környezeti előnyökkel járnak, mint más helyeken, ami által az ország vonzó célponttá válhat a környezetvédelmi, a társadalmi és a fenntarthatóságot célzó befektetések számára.

A hasonló jellegű kolumbiai és mexikói programokból merítve Guyana arra törekszik, hogy a gazdasági transzferek átfogó rendszerének kidolgozásával előmozdítsa a zöldgazdaság és a foglalkoztatás növekedését. Emellett a kormány a felgyorsított városfejlesztéssel elősegítheti a zöld városi központok kialakulását.

Az biztos, hogy Guyana a rendelkezésére álló forrásokkal együtt is jelentős gazdasági akadályokkal néz szembe. Ahhoz, hogy lépést tartson a fejlődéssel és fenntartsa a jelenlegi növekedés lendületét, az országnak olyan bevándorlási politikát kell elfogadnia, amely lehetővé teszi a folyamatban levő nagy építési projektek befejezéséhez szükséges munkaerő beáramlását, emellett a migráció a pénzügyi szolgáltatási szektor bővítését, valamint az ipari és vállalkozói bázis kialakítását is szolgálja. Ezek a lépések alapvető fontosságúak a teljes foglalkoztatottság eléréséhez és a középosztály gyors terjeszkedésének elősegítéséhez – ami végsősoron eljött venné a társadalmi feszültségek növekedésének, a polgári zavargásoknak és a politikai instabilitásnak.

Guyana demokratikus rendjének védelme különösen kritikus kérdés most, Nicolás Maduro venezuelai elnök azon fenyegetésével szemben, hogy elcsatolják az olajban gazdag Essequibo régiót, amely az ország területének 75%-át teszi ki, és a gyarmati időkben is Brit Guyana része volt. Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és a nemzetközi közösség szilárd támogatása eddig is kulcsszerepet játszott Maduro fenyegetéseinek semlegesítésében és a katonai konfliktus elhárításában, s így lesz a továbbiakban is, míg a hágai Nemzetközi Bíróság el nem dönti, melyik országhoz tartozik a vitatott régió.

Hatékony kormányzatának köszönhetően, valamint azért, hogy a szénhidrogénekből származó bevételit a társadalmi-gazdasági változások előmozdítására használja fel, Guyana ma Latin-Amerikában és a Karib-térségben a fenntartható fejlődés első számú laboratóriuma. Kitartóan elkötelezett a fenntarthatóság és a környezetvédelem mellett, így nagy lehetőségeket kínál a befektetők számára, és az országot a klímaváltozáshoz kapcsolódó pénzügyi eszközök meghatározó központjaként pozicionálja a régióban.

Ráadásul Guyana ígéretes modellt kínál más, olajban gazdag országok számára is. A nemzetközi közösség, a nagy befektetők, a multilaterális intézmények és a magáncégek támogatásával Guyana megmutathatja, hogy a fejlődő országok miként tudják hasznosítani a megújuló és a nem megújuló erőforrásait, hogy kimeneküljenek a szegénységi csapdákból.

Iván Duque Márquez

A szerző jogász, politikus, 2018 és 2022 között Kolumbia elnöke

©Project Syndicate

A gyanú árnyékában

NAVARRAI MÉSZÁROS MÁRTON

A New York-i lakóház, az Arconia valószínűtlenül szerethető csapata újabb nyomozásba kezd, egy be nem futott színész nő segítségével. A Gyilkos a házban című krimiparódia harmadik évada magasan túlszárnyalja az előzményeket.

„Mi az oka annak, hogy Ön már nem vicces többé?” – kérdezte Dennis Pennis 1996-ban Steve Martin amerikai színésztől a Bilko főőrzs című katonavígjáték Los Angeles-i premierjén. Dennis Pennis nem más, mint Paul Kaye brit komikus egyik korai karaktere, az álrporter, aki arról híressült el, hogy igencsak szokatlan kérdéseket szegezett a sztároknak a vörös szőnyegen. Ezzel telibe talált: habár az 1970-es és '80-as évek kedvelt amerikai nevetetője, Steve Martin azóta többször megújította időnként befutó karrierjét (Tucatjával olcsóbb, 2003; A rózsaszín párdúc, 2006; Egyszerűen bonyolult, 2009), az elmúlt tíz-tizenöt évben nem sok érdemi munkával lepte meg a közönséget.

Annak fényében, hogy elmondása szerint nagyjából tíz évig dédelgette az alaptörténetet, kész csoda, hogy a Hulu amerikai streamingplatform egyáltalán bemutatta a Gyilkos a házban című krimikomédiát. A 2021 nyarán debütáló tíz részt aztán új évad követte, majd nemrég még egy csokornyit epizód érkezett a Disney + streamingszolgáltatóra. Igen, nem véletlen, hogy az elsősorban gyermekeknek szánt tartalmakat és agyatlan kasszasikereket bemutató Disney + vállalta magára, hogy eljuttassa térségünk közönségéhez a produkciót, mert Steve Martin és honfi-, illetve pályatársa, John Hoffman közös fejlesztésű munkájában nehezen lehetett alapos kidolgozottságra, újításra vagy magas minőségre utaló jeleket

A trió (Martin Short, Selena Gomez és Steve Martin) most a Broadwayn nyomoz

(Forrás: Hulu)

felfedezni. A tengerentúli nézők és a kritikusok ettől függetlenül szerették az első két évadot, így amikor 2023 második felében elrajtolt a harmadik, már komplett rajongói bázis mozdult meg a premier dátum hírére.

Steve Martin eredetileg egy olyan vígjátéksorozatban gondolkozott, amely három idős emberről szól, akik rejtélyes gyilkosságok megszállottjai, de már túlságosan fáradtak ahhoz, hogy kimozduljanak a New York előkelő városrészében, az Upper West Side-on található otthonuk, az Arconia százéves falai közül, így házon belüli bűnügyekről rántják le a leplet. Szerencsére a trió egyik tagját időben „fiatalították”, így az egykori tévés színész, Charles Hayden-Savage (Steve Martin) és a kiszuperált színpadi alkotó, Oliver Putnam (a nagyszerű kanadai komikus és színész, Martin Short) egy húszas éve végén járó lányt kapott maga mellé, Mabel Morát (a mexikói származású amerikai gígasztár, Selena Gomez). Miután az

első évadban megoldották az egyik fiatal lakó, Tim Kono szövevényes halála körüli mizériát, a következőben pedig már a Bunny Folger-gyilkosság vádlottjaiként tűntek fel, hőseink élete mostanra látszólag sínre került. Bár Mabel nemcsak eltávolodott az általa csak szeretettel „öregeknek” becézett legjobb barátaitól, hanem rájött, hogy zsákutcába futott az eddigi élete, legalább Charles és Oliver megtalálta a boldogságot – az előbbi egy új barátnő oldalán, utóbbi pedig egy nagyszabású színpadi produkcióban. A széria címe önmagáért beszél, így nem kérdés, hogy szereplőink csak ideig-óráig maradnak nyugalomban. Ezúttal az eddigi minden előadását látványosan elbarmoló Oliver Halálsörgő című misztikus thrillerjének főszereplője, Ben Gilroy (Paul Rudd) megölése kapcsán kezdenek nyomozásba – és folytatják régi sikeres bűnügyi podcastjukat, amelynek Gyilkos a házban a címe. Bizonyos szinten most is megmarad a true cri-

me podcast-műfaj iránti hatalmas rajongást szellemesen parodizáló jelleg, de a gyilkosságon keresztül alapvetően a színházról beszélnek az alkotók. És hogy akadhatna-e nagyobb telitalálatnak számító közeg ennél, mint amit a legendás Broadway kínálni tud? Bátran kijelenthetjük: biztosan nem. Ráadásul, a húzónévnek számító sztár halála után átdolgozott előadás, a Halálsörgő – a musical valóban sikerre ítéltetett, még akkor is, ha időközben a rendező hat szívrohamot kap a próbasorozat alatt, a darab új-skóciai (nagyon is fontos információ!) közrendőrért megformáló Charles alig bírja leküzdeni a pánikrohamokat, a megbántott Mabel pedig faképnél hagyja a barátait, hogy önállóan készítsen adást.

Sőt, a Gyilkos a házban folyamatosan – okosan és kedvesen – rájátszik a detektívirodalom és a krimifilmek kedvelt „whodunit” zsánerének valamennyi sémájára, toposzára, miközben egyre jobban birizgál minket a

kérdés: ki ölte meg a nagyképű, de esendő Ben Gilroyt, aki a Kobratesó című, minden bizonnyal szörnyűséges hollywoodi blockbuster sztárjaként most debütált volna az első komoly szerepében a Broadwayn? Mivel a széria sportot űz abból, hogy epizódonként felvillan egy-egy lehetséges tettet, akiről hamarosan kiderül, hogy mégsem követhette el a gyilkosságot, kifejezetten üdvözlendő, hogy a fő- és mellékszereplők is lehetőséget kaptak a részletes bemutatkozásra és kitárulkozásra. Bár a Gyilkos a házban főnyereménye a szokatlan baráti hármás (Charles önértékelési problémákkal és magánnyal küzd, Oliver harsány, de törekeny színházi ember, Mabel pedig olyan Y generációs, akinek lelkében egy idős asszony is ott munkálkodik), érdekesek a háttérfigurák is – a még mindig a befutásra váró nagymamakorú színész (hatalmas poén, hogy korunk legsikeresebb színésznője, a háromszoros Oscar-díjas Meryl Streep játszása) összetett és emlékeztető karakter, de ez a mocskos szájú rendőrnőre (az idén Oscarral elismert Da'Vine Joy Randolph), az anya-fia producerpárra és az enyhén kényszeres szomszédra/rendezőasszisztensre is érvényes.

Egy ponton már úgy érezni, mintha az aktuális évad felülkerekedett volna az összes eddig felülkerekedett tévesztett poénon, az ostoba vagy gyermek narratív megoldáson, a megfáradt karakterek hátulütőin. Szárnyal a humor, nincs gond a történetvezetés arányérzékeivel, a szereplők pedig még soha nem voltak ilyen teljeseek, életre keltők pedig a lehetőségekhez mérten a maximumot hozzák. Az utóbbi olyannyira igaz, hogy Steve Martin például az előző két évadban együttvéve nem volt olyannyira Steve Martin, mint ebben a tíz epizódban, pedig különösen Short és azért Gomez is nagyszerű a mostanra már bejáratott szerepeikben. Ilyen egészséges folytatás után, még szép, hogy várjuk a most készülő negyedik évadot!

RÖVIDEN

Sci-fiben főszerepel Ryan Gosling

Los Angeles. Ryan Gosling játszása A Hail Mary-küldetés című Andy Weir-sci-fiből készülő film főszerepét. Az Amazon MGM stúdióban Phil Lord és Christopher Miller rendezésében születő produkció bemutatásának dátumát 2026. március 20-ra tűzték ki. Lord és Miller 2019-ben a Pókember – Irány a Pókverzum című animációs film alkotóiként kaptak Oscar-díjat. A filmes duó egyébként Weir Artemis című, Holdon játszódó regényének filmváltozatán is dolgozik. A történetben Gosling tanárból lett űrhajóst alakít, aki kómából magához térve egy űrállomáson találja magát egyedül, és semmire sem emlékszik. Lassacskán azonban összerakja. Lassacskán azonban összerakja, hogy azért küldték a Földtől 12 fényévre lévő Tau Cetihez, hogy megmentse a Földet, amihez minden tudását mozgósítania kell. A forgatókönyvet Drew Goddard írta Weir 2021-ben megjelent regényéből. A szerzőnek korábban már A marsi című sci-fijét is megfilmesítették: a Ridley Scott rendezte Mentőexpedíció főszerepét Matt Damon játszotta. (MTI)

Tarantino mégsem filmkritikusról forgat

Los Angeles. Quentin Tarantino megmondta magát, és mégsem a The Movie Critic című produkció lesz a tizedik, utolsóként szánt mozifilmje. A 61 éves, Oscar-díjas rendező-forgatókönyvíró tavaly a cannes-i filmfesztiválon beszélt a közönségnek arról, hogy utolsó nagyjátékfilmje, a The Movie Critic 1977-ben játszódik majd, és főhőse egy alig ismert filmkritikus lesz, aki egy pornómagazinnak ír filmekről. Az is felmerült, hogy Brad Pitt visszatérhet a produkcióban a Volt egyszer egy Hollywoodban megismert Cliff Booth-ra hasonlító karakterként, és a film, amelynek forgatását 2024-re tervezték, már 20 millió dolláros adótámogatást is kapott Kaliforniától. Egyelőre nem lehet tudni, hogy miután félretette a mozikkritikusos filmet, vajon milyen témát választ majd utolsóként beharangozott játékfilmjéhez. Tarantino várhatóan tizedik filmje elkészítése után is folytatja a kreatív munkát. Korábban többször célzott rá, hogy minisorozatok és színdarabok rendezése is érdekli. (MTI)

Dupla lemezt adott ki Taylor Swift

A tizennégyszeres Grammy-díjas amerikai énekes-dalszerző februárban harangozta be a The Tortured Poets Department című, tizenegyedik stúdióalbumát, mely nagy meglepetésre 31 új számot tartalmaz.

Az, hogy az új dalokhoz nemrég szakítása adta az ihletet, nem meglepő, hiszen Taylor Swift legutóbbi tíz lemezét a magánélete történései inspirálták. Napjaink legnagyobb hatású popsztárjának dalait randevűk és szerelmi bánat ihlették az elmúlt években, és ez most sincs másképp. Az aktuális lemezt a brit színésszel, Joe Alwynnal való kapcsolata ihlette, mely hat éven át tartott. Az énekesnő és a színész olyan közel kerültek egymáshoz, hogy Swift Londonba költözött. Swift és Alwyn ráadásul közösen jegyzik az ebből az időszakból származó, Grammy-díjas Folklore és Midnights című albumok dalszerzői munkáját (Alwyn álnéven, William Boweryként szerepel az albumokon).

Az énekesnő és a színész 2023 áprilisában jelentette be, hogy szakítottak, egy hónappal azután, hogy Swift elkezdte az Eras nevű turnéját, mely minden idők legnagyobb bevételt ho-

zó turnéja lett. A popsztár azóta már Travis Kelce amerikai focistával alkot egy párt.

Swift saját bevallása szerint élete egy nehéz időszakáról mesél a dalokon keresztül, amelyen szerencsére már túlélt. A lemezre néhány kollaboráció is került: a 31 új dal között van olyan, amelyben Post Malone amerikai rapper és a brit Florence + the Machine énekes, Florence Welch működik közre.

A dupla lemez meglepetés volt a rajongók számára. Swift április 19-

re, azaz tegnapi harangozta be az album megjelenését, a dalok egy része azonban már egy nappal a hivatalos megjelenés előtt kiszivárgott. Az énekesnő azonban a hivatalos megjelenés napján is meg tudta lepni a rajongóit, hiszen ekkor derült ki, hogy a lemez valójában dupla lemez, és még további 14 dalt tartalmaz.

„Az elmúlt két évben annyi elkínzott költeményt írtam, hogy meg akartam osztani veletek” – közölte a rajongókkal a közösségi médiában.

(bbc.com, hk)

Swift április 19-re, azaz tegnapi harangozta be az album megjelenését, a dalok egy része azonban korábban kiszivárgott (Shutterstock-felvétel)

KÖSZÖNTŐ

Április 21-én ünnepli 90. születésnapját

SZTRAKA SÁNDOR

Nagyabonyban.

Ezúton gratulál neki szerető családjá és felesége Magdus

DPR240313

ADJA FEL NÁLUNK APRÓHIRDETÉSÉT!

Megteheti telefonon:

Kis Szilvia **0918 865 748**

vagy e-mailben: silvia.kis@uj szo.com

KÖSZÖNTŐ

Jóságos szívedet sose érje bánat, egészség és szeretet legyen vendég nálad. Kérjük a jó Istent adjon erőt neked, hogy még sok évig köszönthessünk Téged.

BINDICS ERZSÉBET

(Bős, 2024. 4. 20.)

Születésnapod alkalmából kívánunk nagyon jó egészséget és hosszú, boldog éveket!

Szerető családod: élettársad, gyermekeid, unokáid, dédunokáid

DPR240319

ADÁSVÉTEL

• **AKCIÓ!** Kemény tűzifa. Tel.: 0915 985 922. DPR240261

• Eladók 32 hetes, vörös tojótújúk, 4,50 €/db, 10 darabtól ingyenes házhozszállítás.

Érdeklődni: 0036 30 0831 912. DPR240292

INGATLAN

• Szántóföldet vennék Királyrév és környékén. Tel.: 0908 885 892. DPR230886

Az egyes hirdetések nyelvtani és tartalmi helyességéért nem vállalunk felelősséget!

VEGYES

• Lapostető-szigetelés. Tel.: 0911 288 868. DPR230979

• Tetőmunkák, **tetőpléhek**, tetőcserepek akciós áron – megegyezés szerint. Tel.: **0948 848 820**. DPR240248

• Vizes, nedves falak megszüntetése olcsón, 0911 256 085. DPR240250

• Lapostetők szigetelése, 10 év garanciával, 0948 028 351. DPR240289

AUTÓ – MOTOR

• Eladó OCTAVIA COMBI, 2005, benzin, barna metálfényezésű, 1984 cm³, 200 000 km, szervizkönyv, 2. tulajdonos, nem karambolozott, vontatóhorg, DS. Irányár: 6000 €. Tel.: 0903 367 519. DPR240298

ÚJ SZÓ

NYERJ 250 EURÓT 1 VIDEÓVAL,
ÉS LÉGY AZ ÚJ SZÓ GYAKORNOKA!

Videópályázatot hirdetünk tehetséges videós fiatalok számára, akik szívesen bemutatnák munkájukat az uj szo.com havi több mint félmillió egyedi felhasználójának.

- 16 és 25 év közti fiatal videósok jelentkezését várjuk
- Nevezni minimum 2 és maximum 5 perces videóval lehet
- A pályamunkákat a <https://uj szo.com/panorama/idnul-az-uj-szo-videos-tehetsegkutatoja> oldalon várjuk, ahol további információkat is találsz
- Beküldési határidő: **2024. május 31., 24.00**
- Eredményhirdetés: **2024. június 15.**
- Eredményt két kategóriában hirdetünk: zsűridíj és közönségkedvenc.

NYEREMÉNYEK:

Szakmai zsűri díja:

1. helyezés: **250€**
+ szakmai gyakorlat lehetősége az Új Szó szerkesztőségében*
2. helyezés: **100€**
3. helyezés: **50€**

Közönségkedvenc:

250€
+ szakmai gyakorlat lehetősége az Új Szó szerkesztőségében*

*kezdés egyéni megegyezés alapján

Részletek:

TÉMAKÖRÖK:

egy-egy megoldandó, sokakat foglalkoztató probléma feltárása a környezetünkben, kisriport egy-egy ambiciózus közösségről, egy-egy érdekes személyiség bemutatása, egy-egy különleges építészeti, természeti érték egyéni látásmódú bemutatása, egy-egy akció végigkövetése figyelmet vonzó feldolgozásban.

A műfaj: történetmeselés.

uj szo.com

